

STANOVNIŠTVO OTOKA RAVE NA TEMELJU MATIČNIH KNJIGA I OSTALIH EVIDENCIJA RAVSKE ŽUPE

UVOD

Razmatranje nekih demografskih aspekata te razvoj ravske prezimena temelji se na podacima iz matičnih knjiga (rođenih, vjenčanih, umrlih) pisanih narativnim načinom, uglavnom kurzivnom glagoljicom, nešto malo latinicom, te na podacima iz knjige duša (*Ventarij od duš*), knjige krizmanih, madrikule škole svetoga Roka i godara, a u 19. i 20. stoljeću na matičnim knjigama pisanim tabličnim načinom. Cilj je rada prezentiranje do sada nepoznate povijesne građe o ravske stanovništvu te prikaz osnovnih rezultata analize nastajanja i preoblikovanja prezimena otoka Rave od 1613.

Prezimana su, sve do današnjih dana, na području hrvatskog priobalja, uključujući i zadarSKI kraj, a tako i otok Ravu, nestalna. Teško je ustanoviti inicijalni oblik prezimena, a ponekad i genealoški razvoj pojedinih obitelji od najstarijeg spomena njihova prezimena do danas. Takvo stanje trajalo je zapravo sve do 1993., kada je Sabor RH donio novi zakon o državnim maticama Republike Hrvatske.¹ Također, red je uveden i *Zakonom o osobnom imenu*² u kojem je nalo-

ženo da matičar ne smije mijenjati svojevoljno ime ili prezime osobi, već točno prepisivati iz već postojećih evidencija. Matičar posebno ne smije upisivati podatke samo na osnovi izjave stranke bez prethodne provjere. Dakako, već je i ranije zakonima bila utvrđena odgovornost svećenika i matičara za točno vođenje evidencija.³ Unatoč tim zakonima, događala su se brojna preoblikovanja prezimena. Preoblikovanje prezimena iz jednog u drugo može se sa sigurnošću pratiti u zadnjih dvjestotinjak godina, dok je u starijim razdobljima to često vrlo teško ili je pak sasvim nemoguće. Ta su preoblikovanja bila čak i donekadno raznovrsna s obzirom na motiv, pogreške pri upisu i sl. Primjerice, u Kalima je od bračnog para Korona i Franov u 19. st. nastao cijeli niz potomaka s prezimenima Korona, Franov i Dundov (nadimak) te s raznim drugim kombinacijama, i to već u prvoj generaciji, kada su braća počela nositi različita prezimena.⁴ Zanimljiv je i primjer iz Medviđe, gdje se prezime Kapitanović pretvorilo u Adžić-Kapitanović, Adžijić, Kapetanović i ostale varijacije, a da potomci ne mogu povezati odakle prezime Adžijić i kako pojedine članove iste porodice dovesti u vezu.⁵ Slično tome, nakon Drugoga svjetskog rata prezime Ožaković

¹ *Zakon o državnim maticama RH*, Narodne novine RH, br. 96/1993., čl. 25. *Matičar upisuje u državne matice samo one činjenice i podatke koji su mu prijavljeni odnosno koje sadrži akt nadležnog tijela. ... Ako postoji osnovana sumnja da pojedini podaci koji se upisuju u državnu maticu nisu točni, matičar je prije upisa dužan provjeriti točnost tih podataka. Po članku 30. Nakon zaključenja upisa, ispravke u državnu maticu matičar smije izvršiti na temelju rješenja županijskog, odnosno gradskog ureda na čijem području se vodi državna matica...* Danas to obavljaju uredi državne uprave u županijama namjesto županijskih ureda.

² *Zakon o osobnom imenu*, Narodne novine RH, br. 69/92, čl. 6. *O zahtjevu za promjenu osobnog imena rješava općinski organ uprave nadležan za opću upravu u mjestu prebivališta podnositelja zahtjeva. Danas to više ne rješava općinsko tijelo, već ured državne uprave u pojedinoj županiji, odnosno njegova služba za opću upravu. Matičar je dužan po čl. 10. istog zakona pravomoćno rješenje odmah upisati u matice i dostaviti obavijest o promjeni osobnog imena tijelima koja vode evidencije o građanima (drugim matičnim uredima radi evidencije o vjenčanju i državljanstvu osobe, maticama rođenih za maloljetnu djecu, policiji, popisu birača i dr.)*

³ Vlačić, 1909., 176: *Svećenik, koji se pokaže nemarnim prema zakonskim propisima u pogledu vođenja Matice, kazniti se ima novčanom globom u iznosu, koji odmjeri nadležna politička vlast. O. V. 20/8. 1816., br. 13529; O. M. 30/9. 1857. Isto, 179/80: Pri upisu roditelja djeteta, koje se donese svećeniku na krštenje, ovaj treba da je stalan, ili ako to nije, da se pouzdano uvjeri: 1. da je žena, za koju se veli da je mater djeteta, zaista njegova mater; 2. da je ime, koje je od nje označeno, pravo njeno ime. Ako je mater strankinja, dvojica svjedoka poznatih svećeniku, imaju dati izjavu, da poznaju mater i da je označeno ime njeno pravo ime. Svjedoci ovi imaju potpisati Maticu rođenih. Ako se ne mogu privedi takova dva svjedoka, svećenik treba zabilježiti ime matere dodavši riječ: po kazivanju, i slučaj prijaviti mjesnoj političkoj Vlasti, da ova ispostavi, da li je odnosno ime matere pravo njeno ime, te zatim da prema priopćenju ove Vlasti ispravi; 3. da je čovjek, za koga se veli da je otac djeteta, odista bračni drug matere.....Kad je jednom upisan odnosni slučaj u Maticu, svećenik eventualne pogreške sam po sebi ne može ispravljati, nego radi toga mora potražiti pismenu dozvolu od Namjesništva. Svećenik će preko Konsistorije uputiti Namjesništvu izvadak pogrešno ubilježena u Maticu slučaja sa odnosnim ispravama, na osnovu kojih imadu se ispraviti počinjene pogreške. Namjesništvo za tim preko Konsistorije, daće nalog Parohijskom Zvanju, da u Maticu upiše odnosnu promjenu ili dometak, i da u "Primjedbi" naznači daje to naknadno izvršeno po ovlaštenju iste Vlasti. O. V. 25/5. 1824., br. 8064.....Počinja prijevaru, koja u nekim okolnostima postaje zločin, onaj koji iskrivi neku javnu ispravu, npr. Parohijsku maticu, otisak pečata itd., te biva kažnjen prema okolnostima od šest mjeseci do pet godina. K. Z. čl.197-199., 202-204.*

⁴ Državni arhiv Zadar (dalje u tekstu DAZD), Matične knjige mjesta Kali (matične knjige pisane glagoljicom: Matična knjiga vjenčanih 1623.-1711.; Matična knjiga rođenih 1683.-1825.; Matična knjiga umrlih 1693.-1753.; tabelične matične knjige pisane latinicom: Matična knjiga rođenih 1824.-1890.; Matična knjiga vjenčanih 1825.-1890.; Matična knjiga umrlih 1838.-1890.

⁵ Ured državne uprave u Zadarskoj županiji, Ispostava Benkovac, Matični ured, Državne matice mjesta Medviđa od 1891. do danas.

iz Nadina pretvorilo se u Odžaković,⁶ prezime Pupovac iz Ceranja u Pupovac,⁷ a može se nabrojiti još mnogo takvih pretvaranja. Premda brojne osobe imaju komplikacije, posebno u ostavinskim raspravama (bilo je slučajeva kad je zbog komplikacije u vezi s prezimenom stranka gubila cijelu imovinu), još uvijek postoji uvjerenje kako se radi o nevažnim podacima te da službenici državne uprave nepotrebno kompliciraju provjeravajući različite osobne podatke. Međutim, po zakonu, i sama stranka treba snositi odgovornost zbog upotrebe pogrešnog identiteta,⁸ što u Hrvatskoj još nije u potpunosti zaživjelo, osim u nekim ekstremnim slučajevima (kad je u pitanju kazneno djelo).

Utvrđivanje identiteta ponekad je vrlo složeno. Problem posebno nastaje ako su matične knjige uništene ili nestale, tako da se takvi slučajevi trebaju rješavati legalnim promjenama prezimena u upravnom postupku. Važnost je promjene u upravnom postupku u tome što se u maticama izravno vidi koje je prezime osoba nosila ranije, a kada je napravila promjenu u novo, s tim da se u samom rješenju obvezno navodi i razlog zašto je promjena napravljena. Dakle, stranka je onemogućena u služenju lažnim identitetom, odnosno u upotrebi osobnog imena (imena i prezimena) koje ne bi trebala nositi.

Time se u uvodnom dijelu pokušava ukazati na činjenicu kako nije jednostavno izvoditi zaključke i povezivati određena prezimena te prijelaz iz jednog u drugo, posebno u slučajevima kad su se dogodili veliki vremenski skokovi, primjerice poput slučaja na Ravi kada za dugo razdoblje tijekom 18. st. nedostaju matične knjige. Nedostatak podataka nalaže odgovarajuće zadržke. Poradi toga u ovom razmatranju nisu iznesene sve pretpostavke o prezimenima koje su se možda nazirale iz pojedinih dokumenata. Izneseni su samo oni zaključci koje je s većom sigurnošću bilo moguće donijeti na temelju podataka dostupnih u Nadbiskupijskom arhivu u Zadru, Državnom arhivu u Zadru te u mjerodavnom Uredu državne uprave u Zadarskoj županiji.

U najstarijim ravskim maticama dolazi do prizimanja dvaju, pa čak i više prezimena za jednu obitelj, tako da nastaje komplicirana mreža od nekoliko prezimena kod više članova neke obitelji, što znatno otežava zaključak o tome kako se zaista odvijao razvoj prezimena, a s tim u vezi i različitih društvenih i ekonomskih odnosa razmjerno malobrojnoga ravskog stanovništva. To je razvidno iz brojnih primjera u kojima se prati preoblikovanje jednog prezimena u drugo, i to od 1613. do najnovijeg vremena. Dakako, takva preoblikovanja događala su se i ranije, posebice prije implementacije odluka Tridentskoga koncila, koje su nalagale vođenje uredne demografsko-vjerske evidencije po župama.

Uz navedene probleme valja istaknuti i metodološki problem koji se javlja pri istraživanju prezimena prema sačuvanim glagoljskim maticama koje nisu bile uvijek uredno vođene, pa nedostaju neki upisi rođenja ili neki upisi smrti.

Osim patronimika, matronimika i raznih nadimaka nastajale su i varijacije istog prezimena, bilo da je riječ o neprovjeravanju podataka i upisima na izjavu svjedoka ili po sjećanju ili da je problem nastao nakon što su se matične knjige počele pisati latiničkim slovima, tako da svećenici nisu na početku upotrebljavali određene znakove, primjerice k, č, ć, š, ž i dr. Dok u glagoljici postoji velika razlika u izgledu slova š i s, u prvim upisima latinicom nije se upotrebljavalo slovo š, već samo slovo s. Zbog toga su nastali brojni problemi, štoviše i situacije kada su braći u maticama upisivana različita prezimena (npr. Simičić – Šimičić, usp. Simičić, poglavlje u ovoj knjizi).

Potpuno nova prezimena (ne samo varijacije starih) bila su posljedica doseljavanja novog stanovništva na otok, ali i potrebe za razlikovanjem pojedinaca unutar jedne mnogobrojne obitelji. Naime, porastom broja stanovnika pojavio se i velik broj obitelji istog prezimena, tako da su se radi lakše identifikacije hotimice davali nadimci, ili patronimici, ili matronimici, koji su kasnije prerasli u prezimena. Ako su se nova prezimena na Ravi pojavila s doseljavanjem, u takvim su slučajevima svećenici upisivali odakle je tko došao.

⁶ Ured državne uprave u Zadarskoj županiji, Ispostava Benkovac, Matični ured, Državne matice mjesta Nadin od 1906. do danas.

⁷ Ured državne uprave u Zadarskoj županiji, Ispostava Benkovac, Matični ured, Državne matice mjesta Ceranje od 1897. do danas.

⁸ *Zakon o osobnom imenu*, Narodne novine RH, br. 69/92. čl. 13.: *Osoba je dužna koristiti se novim osobnim imenom u pravnom prometu od dana upisa u matične knjige*; čl. 14.: *Novčanom kaznom od 10000 do 100000 hrvatskih dinara ili kaznom zatvora do 15 dana kaznit će se za prekršaj osoba koja upotrijebi tuđe osobno ime kao svoje*. Slični su zakoni bili i ranije, npr. *Zakon o ličnim imenima Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca*, Službeni glasnik od 19. travnja 1929., br. XII, čl. 3: *Svaki državljanin Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca ima pravo da traži, da se naziva onim imenom, koje ima po propisima ovog Zakona, a njega veže dužnost, da to ime nosi i da se njime isključivo služi, bez obzira na mjesto boravka*. Usp. Vlačić, 1909., 181: *Nije dozvoljeno po sebi promijeniti svoje ime ili prezime, koje je zapisano u Maticu, niti uz ubilježeno ime ili prezime dodati drugo*. O. M. U. 9. 6. 1871., br. 6953; 21/10. 1876., br. 14601... *Svećenik na osnovu ovlaštenja Ministarstva Unutarnjih poslova ima zabilježiti u Maticu promjenu imena i prezimena, koju je dotična osoba na svoju molbu dobila od Namjesništva*. O. M. U. 28/8, 1859., br. 18129; O. V. 6/9. 1859., br. 1629; O. N. 12. 12. 1859., br. 23321; O. A. S. 19/9. 1900., br. 6396.

RAVSKO STANOVNIŠTVO OD
1613. DO 1649.

Razvoj ravskeg stanovništva od 1613. do 1649. može se pratiti prema podacima u glagoljskim maticama rođenih (Sl. 1. i 2.),⁹ umrlih (Sl. 3.),¹⁰ vjenčanih (Sl. 4.),¹¹ te u knjigama krizma-

nih.¹² Nakon tog razdoblja nedostaje jedan dio matica. Transliteracije matica nalaze se u prilogu, na kraju članka, pa čitatelji i sami mogu, korištenjem te građe, i samostalno donositi odgovarajuće zaključke.

Najčešća su prezimena koja se javljaju u maticama tog razdoblja de Dominis, Dupin

Tablica 1. Prirodno kretanje broja stanovnika na Ravi od 1613. do 1648.

Godina	Rođeni			Umrli	Prirodni prirast
	Ukupno	Muški	Ženske		
1613.	6	5	1	1	5
1614.	3	2	1	1	2
1615.	2	2	0	6	-4
1616.	1	0	1	0	1
1617.	4	1	3	0	4
1618.	6	4	2	0	6
1619.	5	2	3	0	5
1620.	5	4	1	0	5
1621.	5	3	2	1	4
1622.	0	0	0	1	-1
1623.	4	3	1	3	1
1624.	0	0	0	2	-2
1625.	4	2	2	1	3
1626.	2	1	1	1	1
1627.	0	0	0	2	-2
1628.	2	0	2	0	2
1629.	1	1	0	0	1
1630.	3	3	0	2	1
1631.	1	0	1	1	0
1632.	3	1	2	0	3
1633.	1	1	0	0	1
1634.	4	3	1	1	3
1635.	1	0	1	1	0
1636.	4	3	1	0	4
1637.	3	1	2	0	3
1638.	0	0	0	1	-1
1639.	0	0	0	4	-4
1640.	5	1	4	2	3
1641.	2	0	2	1	1
1642.*	8	6	2	0	8
1643.	0	0	0	2	-2
1644.	0	0	0	0	0
1645.	0	0	0	0	0
1646.	0	0	0	0	0
1647.	0	0	0	1	-1
1648.	1	0	1	1	0
Ukupno	86	49	37	36	50

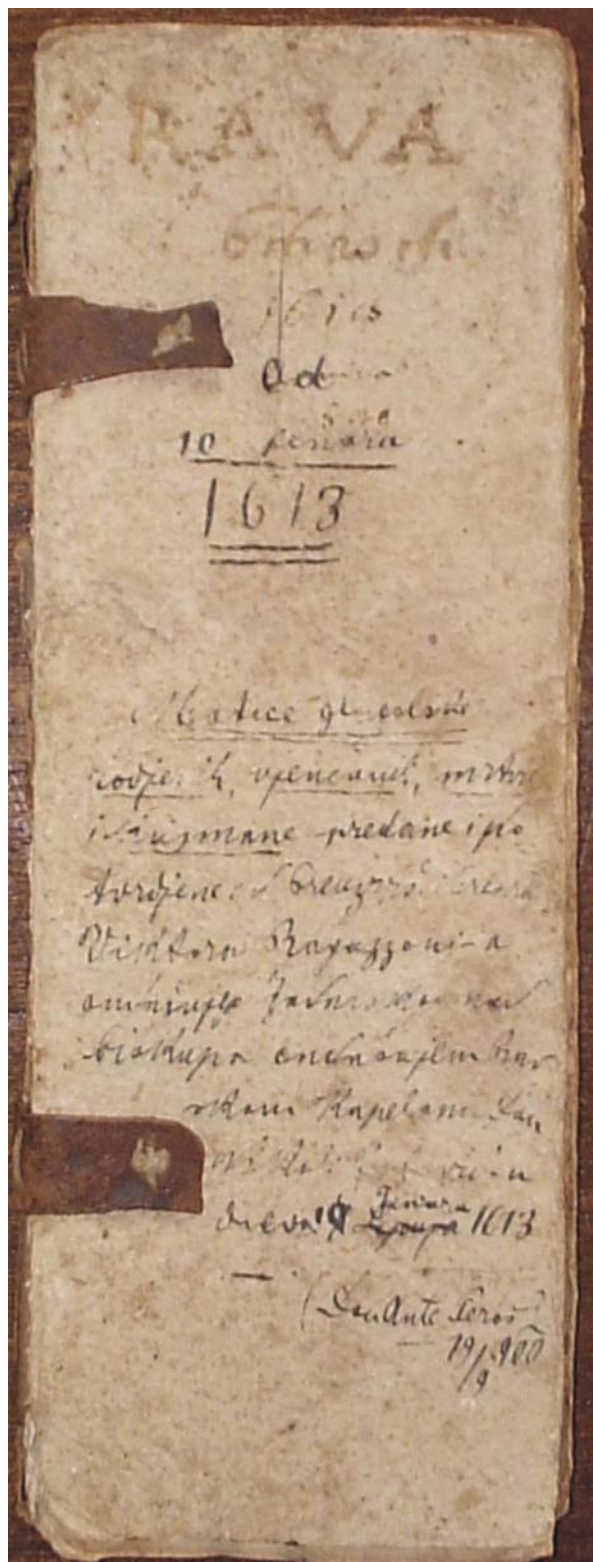
* Upisi iz 3., 6., i 11. mjeseca 1642. naknadni su; svećenik ih je upisao na posebnom listu na kraju maticе, odnosno iza 1648. Izvori: NAZ, MR 10. 1. 1615. – 15. 11. 1648., NAZ, MU 8. 10. 1613. – 8. 9. 1648.

⁹ Nadbiskupski arhiv, Zadar (dalje u tekstu NAZ), MR 10. 1. 1615. – 15. 11. 1648.

¹⁰ NAZ, MU 8. 10. 1613. – 8. 9. 1648.

¹¹ NAZ, MV 12. 4. 1613. – 1635.

¹² NAZ, KK 29. 6. 1618. – 10. 5. 1635.

Slika 1. Naslovnica Matice rođenih (krštenih) 1613.-1648.

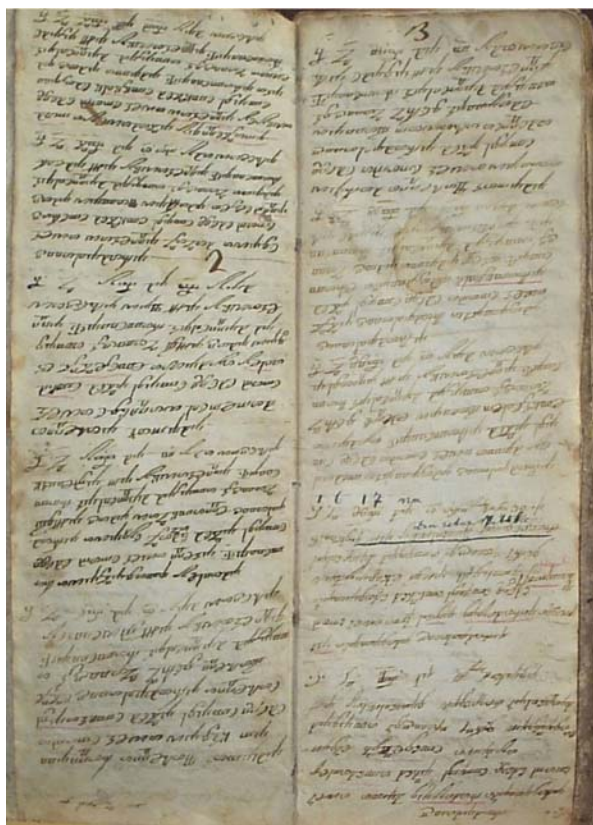
(Dupinov, Dupinja), Fatević, Grgurević, Herman, Hrihin (Hriha, Hrišin), Maćin (na jednom mjestu Marćin), Mavrov, Oporović (Oporov), Pešušić, Stipanić, Sumnja (Sumnin, Sumna), Šatalov, Šimićin (Šimica) i Šuperkov. Najbrojnije su obitelji Hrihin, Pešušić i Stipanić. Povremeno se javljaju i sljedeća prezimena: Mazić, Radin, Čičić, Pažin, Flurin, Gržica, Belaev (prezime žene Katarine koja se udala u Fateviće), Braiković (prvi se put spominje 10. 1. 1613. godine, kad je krštena Mara, kći Jurića Braikovića i Drage Stipanića, a posljednji put 12. 3. 1618., kada se krsti sin Matija), Hrvatina (prezime žene Katarine koja je udana u obitelj Oporov; sin Martin se krstio 12. 20.(?) 1613., a kći Magdalena 29. 10. 1617.), Hrvatinića (Lucija Hrvatinića bila je kuma na krizmi 20. 6. 1623.), Hmučev (Mare, Hmučeva kuma, spominje se na jednom mjestu 30. 11. 1634.), Starčev (1635. umrla je Stošija Starčeva, Šimun sin Grge staroga krizman 10. 5. 1635.), Blasić, Gladić, Zonrovićin, Stipanev (umjesto Stipanić), Moreja (pridjevak za svećenika don Ivana de Dominisa),¹³ Kosirača te Veselinići (Legriši, Alegri), koji su zvani i Frančeskovi (po pokojnom Frančesku de Legrišu).¹⁴ Mnoga od tih prezimena pojavljuju se samo jednom ili su se javljala povremeno u nevezanom kronološkom nizu. Neka od njih možda su cijelo vrijeme egzistirala kao nadimak, a da se funkcionalno nisu preinačila u prezime. Inače se nadimci rijetko spominju uz prezime, ali nadimak se često upotrebljavao namjesto prezimena. U razmatranom razdoblju dvostruka prezimena nisu zabilježena ni jedan put.

U prvoj polovici 17. st. na Ravi se spominju sljedeća ženska imena: Barbara, Dobra, Draga, Duminiga, Elena/Ele/Jelena, Erolima/Jerolima, Franica/Franina, Katarina/Kata/Katuša, Klara/Lara, Lucija/Lučija, Manda/Mada/Madalena/Mandalena, Margarita/Mara, Stoša/Stoha/Stošija/Stošia, Ursa, Vicenca, Vitorija i Zabeta.

Muška imena koja se pojavljuju u istom razdoblju jesu: Anton, Erolim/Jerolim, Frančesko, Gligorije/Gligor, Grgo/Grgur, Hriha, Ivan/Ive, Jadrija, Jure/Jurić/Jurai/Juraj, Karlo, Krištofor, Lovrinac, Luka, Marko, Martin, Matij/Matii/Matie, Miho/Mihovil, Mikula, Petar, Stipan/Stipanić, Šimun/Šimić/Šime i Žanmarija.

¹³ CVITANOVIĆ, 1960.

¹⁴ CVITANOVIĆ, 1962., 206-209, Transliteracije iz kopije Libra od kvaterna (koji je danas zagubljen).

Slika 2. Matica rođenih (krštenih) 1613.-1648.

Prema maticama rođenih i umrlih u razdoblju od 1613. do 1648. prirodno kretanje broja stanovnika bilo je izrazito varijabilno jer je u nekim godinama bilo više rođenih, a u nekima više umrlih stanovnika. Ipak, tijekom 35 godina rodilo se 50 Ravljana više nego što je umrlo, a to je za neveliku otočnu populaciju (1608. popisom je utvrđen svega 91 stanovnik)¹⁵ razmjerno veliko povećanje. Uz to, moguće je da nisu upisani svi rođeni u tom razdoblju, jer postoji praznina u razdoblju od 1643. do 1647., što je vjerojatno propust svećenika koji nije uredno vodio matice. Naime, može se primijetiti da je svake godine bilo upisano barem jedno rođenje, a onda pet godina nije bilo upisano niti jedno. Osim toga, u *Ventariju o duš* navode se djeca koja se počinju ispovijedati, a među njima ima i djece čije rođenje nije zabilježeno.

Svećenik nije upisivao datume rođenja djece, već samo krštenja, tako da nije poznat podatak koliko je dana (ili mjeseci) dijete imalo kad se krstilo. Usporedbom s drugim glagoljskim maticama rođenih možemo pretpostaviti da je raspon od rođenja do krštenja bio od pet do dvadeset dana. Dijete se krstilo ranije samo u slučaju kad je bilo u smrtnoj opasnosti, ali bi svećenik napomenuo da je dijete kršteno u kući. U ravnim maticama od 1613. do 1648. nije zabilježen ni jedan takav slučaj, a nije zabilježen ni jedan slučaj rođenja blizanaca.

Većina djece bila je rođena u braku, osim jednoga zabilježenog slučaja izvanbračnog djeteta koje je rodila Luca Garžica.¹⁶ No, moguće je da je majka tog djeteta došla roditi na Ravu iz nepoznatog mjesta, a možda je to nadimak jedne od obitelji. Naime, u još jednom slučaju u matičnim se knjigama nailazi na prezime Gržina (Hrihe Gržin kum 1618. godine), a s druge strane kao kum se pojavljuje Karlo de Legriš, veleposjednik s Rave. Budući da su u kasnijem razdoblju, primjerice u 19. st., pojedini svećenici¹⁷ u tablične matice olovkom upisivali podatke o ocu nezakonitog djeteta, moglo se utvrditi da je u većini slučajeva kum djeteta bio i otac, koji iz nekog razloga nije htio priznati dijete, ali je s njim bio na taj način u vezi. Je li to i ovdje slučaj, može se samo pretpostaviti, jer je pitanje zašto bi jedan veleposjednik bio kum izvanbračnom djetetu, koje je u malim sredinama bilo velika sramota. Kata je bila kuma 1642. godine na krštenju, a javlja se i u *Ventariju od duš* od 1658. do 1660.¹⁸ Što je bilo kasnije s njezinim sinom, ne može se otkriti, jer se ni jedan Ivan Gržica ne pojavljuje u ovim evidencijama.

Neobični su i slučajevi rođenja djece u obitelji de Dominis, gdje ni jedanput svećenik nije napomenuo da je majka djeteta Mara Flurio očeva "prava žena". Uz to, Mara je kao kuma upotrebljavala samo djevojačko prezime za razliku od drugih žena iz sela. Svećenik je inače pri svakom krštenju djeteta naglašavao da je majka djeteta prava (ili zakonita) žena *po svetom matrimoniju*. Međutim, u upisima djece uz ime Mare Flurio te bilješke nema.¹⁹ Još je zanimljiviji slučaj iste te Mare koja je prije nego je rađala djecu de

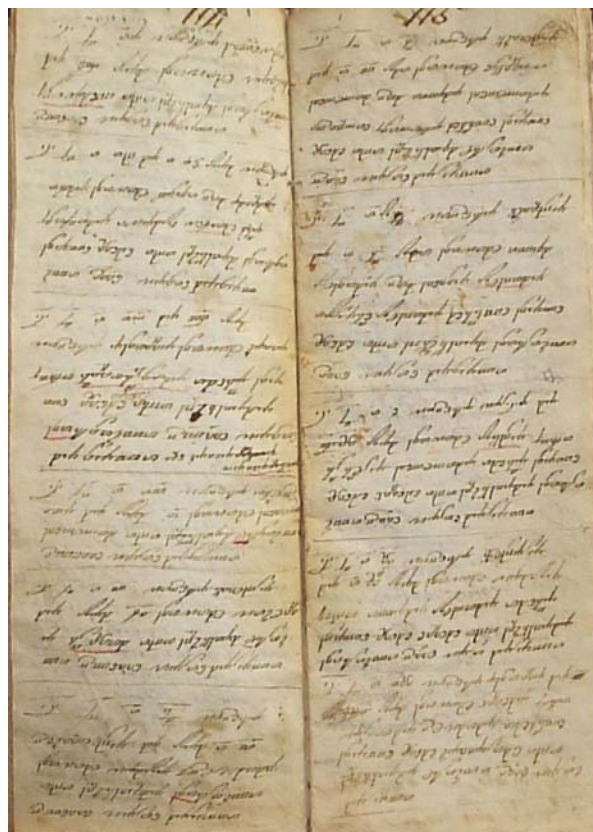
¹⁵ Usp. Jelić, 1974., 147-205.

¹⁶ NAZ, MR 10. 1. 1615. – 15. 11. 1648.: 1636 na 15. jenuar ja dom Jurai Buši kapelan na Ravi karstih sina Ivana Luci Garžici a ne pravom matrimoniju i ne zna mu se oca biše kumi Karlo de Legriši i Jelena Mavrova.

¹⁷ Matica rođenih Benkovac 1884.-1946., Ured državne uprave u Zadarskoj županiji, Služba za opću upravu, Ispostava Benkovac, Matični ured.

¹⁸ *Ventarij od duš Rava 1657.-1809.*, NAZ.

¹⁹ NAZ, MR 10. 1. 1615. – 15. 11. 1648., 1: 1613 na 15 dan miseca decembra (prekriženo pa dopisano aprila) ja do(m) Mikula Fatevič kapelan na Ravi krstih Tomu sina Mikuli de Dominiš i Mari Flurina biše kumi Jurai Hrihin i Katarina Šatalova; Isto, 4: 1618 na 20 i 3 dan miseca maja (dopisano na drugoj strani) ja dom Petar Marelić kapelan na Ravi krstih sina Mihovila Mikuli de Dominiš i Mari Flurina biše kumi Jurai Hrihin i Lučija Šatalova.

Slika 3. Matica umrlih 1613.-1648.

Dominisu, imala izvanbračnu kćer Ursu s don Jurjem Stipanićem.²⁰

Prema navodu K. Jurana u poglavlju u ovoj knjizi, Nikola de Dominis bio je u braku s Klarom de Dominis, koja se u glagoljskim maticama javlja kao kuma 1629., 1630. i 1634. Dakle, bila je živa u vrijeme dok je njezin suprug imao djecu s drugom ženom. Moguće je da je Juraj, drugi spomenuti sin u oporuci, bio baš iz tog braka.²¹ Na jednom se mjestu u matici rođenih spominje i Lara (vjerojatno je svećenik skratio ime od Klara), žena Nikole Čmelića.²²

U maticama se, uz ostale, spominju i pripadnici posjedničke obitelji de Dominis koji su živjeli (imali prebivalište) na Ravi. Nakon 1736. u matičnim se knjigama javljaju isključivo kao Čmelići,

koji su se ženili Ravljanima (npr. Grgurevićima, Hrihinima i dr.) te dobivali djecu i umirali na Ravi. Također, u matičnim se dokumentima spominje i posjednička obitelj de Legriš. Svećenik ih naziva Veselinici, dok se u dokumentima koji se čuvaju u Državnom arhivu u Zadru, spominju kao Alegri.²³ Međutim, za razliku od Dominisa, za Legriše nema dokaza da su se ženili, rađali i umirali na Ravi. Oni se ovdje pojavljuju isključivo kao kumovi djece ili svjedoci na vjenčanju. Vjerojatno su na Ravi imali samo posjede, ali ne i prebivalište. Slično je i s Pasinima, odnosno Pažinima, kako ih navodi svećenik u maticama. Među ostalim zemljoposjednicima Martinisi se uopće ne pojavljuju u ravskim maticama, a Žmirići se spominju tek u kasnijim maticama, i to kao kumovi.

U matici umrlih ni na jednom mjestu ne može se utvrditi dobna struktura umrlog stanovništva niti su zabilježene godine starosti ili uzrok smrti. Svećenik je u maticu umrlih upisivao imena i prezimena bez podataka o godinama smrti, tako da ne znamo radi li se o starijoj osobi ili o malom djetetu. Najvjerojatnije mrtvorođenčad, odnosno djecu koja još nisu bila krštena prije smrti, nije niti upisivao. Također, nije poznato je li svećenik uopće u tu knjigu upisivao djecu jer je, primjerice, svećenik u Sutomišćici imao posebnu knjigu upisa djece.²⁴

Zanimljivi su upisi žena u maticama umrlih kod kojih je svećenik na početku upisivao sve podatke o prezimenu ocu i majci, a da nije bilježio kako je bilo njihovo prezime nakon sklapanja braka. Samo je na jednom mjestu u razmatranom razdoblju dopisao, valjda da bude siguran o kojoj se osobi radi, *to e Kata Šatalova*.²⁵

Svi su se umrli pokapali pri župnoj crkvi svete Marije u Ravi i u toj crkvi. Samo je na jednom mjestu zabilježeno da je ukop bio *prid* župnom crkvom. Vjerojatno su se ukopi postupno počeli obavljati u groblju pred crkvom. Tek se prema kasnijoj matici umrlih može jasno diferencirati položaj pojedinih obitelji prema tome jesu li se njihovi preminuli članovi ukapali u crkvi ili pred crkvom.

²⁰ NAZ, MV 12. 4. 1613. – 1635., 91, bilješka: 1620 na 18 dan miseca oktobra pokle biše učinena tri naviščena v crkvi v tri blagdani zapovidni i ne budući se slišalo ni edno zapričene ali zapor meju Erolimom sinom Ivana Pešušina i Stošie negove žene i meju Ursom hčerju dom Jurja Stipanića i Mare Flurine ja dom Petar Marelić kapelan na Ravi skupih i združih v matrimonii rečenih Erolima i Ursu v crkvi s(ve)te Marie biše svidoci Matij Maćin i Mikula Hrihin.

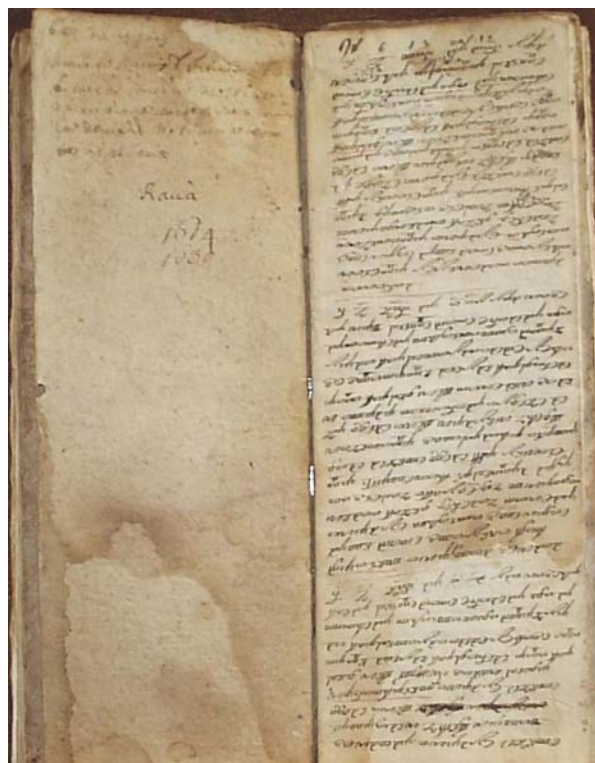
²¹ Usp. JURAN, poglavlje u ovoj knjizi.

²² NAZ, MR 10. 1. 1615. – 15. 11. 1648., 13.

²³ Usp. JURAN, poglavlje u ovoj knjizi.

²⁴ DAZd, Matica umrlih Sutomišćica, 1768.-1824.

²⁵ NAZ, MU 8. 10. 1613. – 8. 9. 1648.: 1620 i 3 na 18 dan miseca aprila priminu Kate hći Gligorija (ili Gligorina) i nega prave žene i bi pokopana pri crkvi sv(ete) Marie na Ravi. (Dopisano u bilješki: *to e Kata Šatalova*).

Slika 4. Matica vjenčanih 1613.-1635.

Dinamika ravske zajednice svakako se ogleda i u broju vjenčanja. Vjenčanja su, dakako, u tada religioznoj sredini, bila temeljni pravni preduvjet rađanja djece te inicijalni događaj u životima ravske obiteljskih zajednica.

U razdoblju od 1613. do 1631. obavljeno je ukupno devet vjenčanja. Vjenčanja se, prema crkvenom običaju, nisu obavljala za vrijeme korizme, već uglavnom krajem godine. Budući da je obred vjenčanja uglavnom bio u mjestu prebivališta mlade, nije poznat broj vjenčanih parova koji su se vjenčali izvan Rave, nakon čega su nevjeste došle živjeti sa suprugom u njegovo mjesto. Svećenici su inače u maticama vjenčanih bilježili odakle je ženik, a u rijetkim slučajevima udaje nevjeste u Ravi, i odakle je nevjesta. Međutim, u ravskoj matici vjenčanih svećenik taj podatak nije bilježio. Najveći je izvor podataka o nevjesta koje su se udale na Ravu (iako je samo vjenčanje bilo u njihovom selu) matica rođenih, gdje su kraj podataka o djetetu i djetetovu ocu ponekad upisani i podaci o majci te mjesto odakle je majka stigla. Dakle, u ravske maticama nisu evidentirani svi brakovi sklopljeni u razmatranom razdoblju, pa otud i nerazmjer između

broja sklopljenih brakova i rađanja djece u istom razdoblju.

Neki podaci o funkcioniranju pojedinih obitelji razvidni su iz matica rođenih, pa je korisno, u nedostatku drugih podataka, ukazati na dostupne informacije o tadašnjim ravske bračnim zajednicama.

1. Mihovil Stipanić i Manda Hriha vjenčali su se 12. 4. 1613., a u maticu rođenih upisano je njihovih šestero djece. Djeca su redom: Anton, kršten 12. 4. 1618.; Ivan, kršten 24. 1. 1620.; Katarina, krštena 26. 11. 1623.; Elena, krštena, 12. 4. 1628.; Lucija, krštena 5. 1. 1631. i Marko, kršten 29. 3. 1633.

2. U Matici vjenčanih zabilježen je i brak Šimuna Šimičina i Mande Stipanić, koji su vjenčani 25. 5. 1614. Iz tog braka nije pronađeno ni jedno upisano dijete u Matici rođenih. Ne znamo radi li se o ponovljenom braku nakon smrti supruge jer jedan Šimun Šimičin od 1630. ima četvero djece sa ženom Vicenom Bjakana iz Brbinja (to su Elena, krštena 9. 5. 1626.; Ivan, kršten 7. 5. 1630.; kći bez imena krštena 20. 9. 1635. i Stoša, krštena 27. 12. 1641.). Dakle, nije jasno radi li se o istom Šimunu. Inače, Manda Šimičin r. Hriha nije upisana ni u maticu umrlih, pa niti u jednoj drugoj matici (bar kao kuma), a niti u knjizi duša. Kako maticu umrlih za to razdoblje postoje, moguće je pretpostaviti da je taj nedostatak posljedica neurednog vođenja matica.

3. Parovi Juraj Mačiščakov i Katarina Sumnina, koji su vjenčani 22. 6. 1614., Matija Rico i Elena Sumnina, vjenčani 26. 12. 1620., te Marko Herman i Stošija Balinbegova, vjenčani 1. 9. 1630., nisu imali djece, a to se može zaključiti po tome što nisu upisana u maticu rođenih. Budući da su ženik ili nevjesta nositelji prezimena koje nije s Rave, vjerojatno su otišli živjeti negdje drugdje.

4. Ivan Pešušin i Mara Stipanić, koji su vjenčani 28. 12. 1614., imali su 4 djece (Mihovil, kršten 13. 11. 1619.; Jadrija, krštena 27. 3. 1621.; Šimun, kršten 4. 1. 1640. i Lovrinac, koji nije upisan u Matici rođenih, ali je zabilježeno da je krizman 1635. godine).

5. Jerolim Pešušin i Ursa Stipanića ili Flurina, koji su vjenčani 18. 10. 1620., nisu imali djece upisane u maticu rođenih. Zabilježeno je da je Jerolim Pešušin umro četiri godine nakon vjenčanja.²⁶

²⁶ NAZ. MU 8. 10. 1613. – 8. 9. 1648.: 1624 mjeseca oktobra na 23 dni priminu Erolim Pešušin sin Ivana Pešušina i Stošie Hrišića negove prave žene i bi pokopan pri crkvi s(ve)te Marie na Ravi.

6. Šimun Hriha i Elena Juvtjanić (u matici rođenih kod djece se pojavljuje kao Mavrova), koji su vjenčani 27. 12. 1627., imali su troje djece (Matija, krštena 25. 2. 1630.; Margarita krštena 18. 9. 1632. i Manda krštena 30. 11. 1634.).

7. Matij Dupin i Manda (u Matici vjenčanih nije upisano njezino djevojačko prezime) koji su vjenčani 20. 1. 1635. imali su troje djece (Petra, krštenog 30. 3. 1636., Barbaru, krštenu 7. 12. 1640. i Katu, krštenu 18. 1. 1642.).

Za vjerski i kulturni život Ravljana u prvoj polovici 17. st. značajni događaji bili su pastirski pohodi zadarskih nadbiskupa. Budući da je zadarski nadbiskup dolazio jednom u desetak godina u pohod otočnim župama, u knjizi krizmanih upisana su djeca različitih godišta. Primjerice, Matij Hrihin rođen je 16. 1. 1613., a krizman je u dobi od 10 godina 20. 6. 1623, dok je Stošija Fatević rođena 9. 9. 1621., a krizmana je već 20. 6. 1623. Kao mala djeca krizmani su i Ivan Fatević (rođen 19. 1. 1617., a krizman 20. 6. 1623.) i Mikula Fatević (rođen 23. 2. 1618., a krizman 20. 6. 1623.). Krizma u prvoj polovici 17. st. nije obavljana u crkvi sv. Marije u Ravi, već u župnom sjedištu – crkvi sv. Stjepana u Luci. Godine 1618. zabilježena su tri krizmanika iz iste obitelji, 1623. godine 12 krizmanika iz 5 obitelji, a 1635. evidentirano je 9 krizmanika iz 6 ravskih obitelji.

RAVSKO STANOVNIŠTVO OD SREDINE 17. DO POČETKA 19. STOLJEĆA

Nakon kraćeg prekida od 1648. daljnji demografski razvoj Rave može se, barem u osnovnim crtama i uz obvezne zadržke s obzirom na kvalitetu i kvantitetu dostupnih podataka, analizirati na temelji *Ventarija od duš* (Rava, 1657.-1809.), matice rođenih od 1763. do 1828., matice vjenčanih od 1779. do 1829., matice umrlih od 1736. do 1830., madrikule (matrikule) skule sv. Roka od 11. 10. 1752. do 1895. te prema godaru iz 18. i 19. stoljeća. Unutar razmatranog razdoblja nedostaju matica rođenih od 15. 11. 1648. do 1763., matica vjenčanih od 1635. do 1779. i

matica umrlih od 8. 9. 1648. do 1736. To, na žalost, onemogućuje kontinuirano praćenje temeljnih demografskih procesa, osobito prirodnoga kretanja stanovništva, a posredno i migracijske bilance (razlike između promjene broja stanovnika utvrđenog popisima i vrijednosti prirodnoga kretanja stanovništva).

Najčešća prezimena koja se javljaju u tom razdoblju, jesu: Stipanić, Pešušić, Šatalov, Mavrov, Mihin, Dominis (Čmelić), Hrihin, Šimičić, Radin, Sumnja, Šuperkov, Čičin i Maćin.

Prezimena koja su nestala do početka vođenja knjige duša (do 1657.) jesu: Oporović, Zavričević, Herman/Hermanić, Mazić i Misanić. Nakon 1700., prema *Ventariju od duš*, iz Rave nestaju i prezimena: Legriš (Veselinić, Alegri), Dupin/Dupinov i Grgurev/Grgurević. Međutim, prema istim izvorima nakon 1692. javljaju se nova prezimena, i to: Paganini, Mihovilov(ić), Klarin, Božin, Bobić, Tomasov, Žmirić, Markov, Hromin, Morić, Burin i Škifić.

KNJIGA DUŠA (*VENTARIJ OD DUŠ*) RAVE 1657.-1809.

Do 1700. svećenici su pričešćene osobe upisivali imenom i prezimenom, i to po određenom redu (po obiteljima), najprije sve muškarce, zatim žene, a potom djecu koja su se ispovijedala, a nisu se mogla pričešćivati. Nakon 1700. godine upisuje se samo brojno stanje, odnosno statistički podatci koliko se osoba ispovjedilo, koliko pričeštilo po spolu i po dobi, a koliko nije, te ukupan broj duša u Ravi. Metodologija podjele nije bila jedinstvena pa je svaki svećenik drukčije ispunjavao *Ventarij od duš*.

Knjiga je značajna za proučavanje kretanja broja stanovnika, a za proučavanje prezimena značajniji je samo prvi dio, gdje su svećenici navodili imenom i prezimenom sve osobe. Iz tih bilješki moguće je, primjerice, doznati kako su 1673. svi članovi obitelji de Dominis upisani kao Dominiši,²⁷ a 1674. isti članovi obitelji upisani su kao Čmelići.²⁸ Isto je i s nekim drugim prezimenima (npr. Stipanići – Mihini).

Tablica 2. Kretanje broja stanovnika u Ravi prema *Ventariju od duš* 1657.-1809.

Godine	1657.	1690.	1711.	1739.	1754.	1755.	1800.	1809.
Broj stanovnika	65	82	71	119	156	171	191	146

Izvor: NAZ, *Ventarij od duš*, Rava, 1657.-1809.

²⁷ NAZ, *Ventarij od duš*, Rava 1657.-1809., 32.

²⁸ NAZ, *Ventarij od duš*, Rava 1657.-1809., 33 i 34.

Tablica 3. Prirodno kretanje stanovništva otoka Rave prema maticama rođenih i umrlih tijekom 18. i početka 19. st.

Godina	Rođeni			Umrli	Prirodna promjena
	Ukupno	Muški	Ženske		
1736.	-	-	-	1	-
1737.	-	-	-	1	-
1738.	-	-	-	1	-
1739.	-	-	-	2	-
1740.	-	-	-	2	-
1741.	-	-	-	1	-
1742.	-	-	-	1	-
1743.	-	-	-	0	-
1744.	-	-	-	1	-
1745.	-	-	-	1	-
1746.	-	-	-	0	-
1747.	-	-	-	2	-
1748.	-	-	-	2	-
1749.	-	-	-	1	-
1750.	-	-	-	0	-
1751.	-	-	-	2	-
1752.	-	-	-	1	-
1753.	-	-	-	2	-
1754.	-	-	-	0	-
1755.	-	-	-	0	-
1756.	-	-	-	2	-
1757.	-	-	-	0	-
1758.	-	-	-	4	-
1759.	-	-	-	1	-
1760.	-	-	-	1	-
1761.	-	-	-	2	-
1762.	-	-	-	2	-
1763.	5	2	3	1	4
1764.	2	2	0	4	-2
1765.	1	0	1	4	-3
1766.	6	1	5	2	4
1767.	4	2	2	1	3
1768.	3	2	1	2	1
1769.	5	3	2	2	3
1770.	6	5	1	2	4
1771.	6	5	1	1	5
1772.	4	1	3	1	3
1773.	3	3	0	4	-1
1774.	2	1	1	4	-2
1775.	1	0	1	0	1
1776.	7	5	2	1	6
1777.	10	6	4	0	10
1778.	5	2	3	3	2
1779.	5	2	3	1	4
1780.	6	2	4	1	5
1781.	9	4	5	1	8
1782.	6	4	2	1	5
1783.	3	1	2	3	0
1784.	6	2	4	0	6
1785.	5	2	3	0	5
1786.	6	2	4	1	5
1787.	12	7	5	8	4
1788.	9	3	6	0	9
1789.	12	8	4	2	10

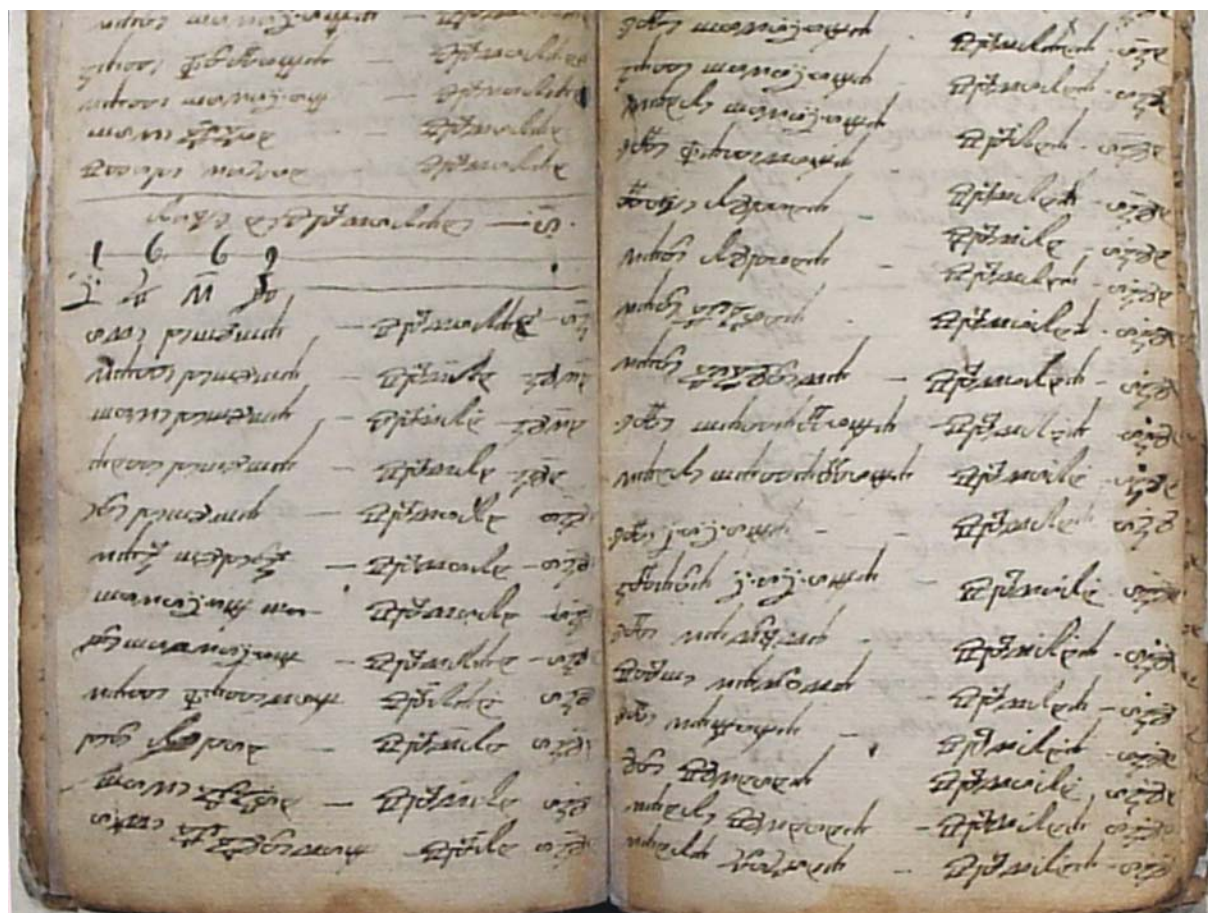
1790.	4	4	0	0	4
1791.	9	4	5	0	9
1792.	13	4	9	3	10
1793.	9	4	5	0	9
1794.	5	4	1	8	-3
1795.	8	6	2	2	6
1796.	5	1	4	5	0
1797.	5	2	3	2	3
1798.	8	4	4	1	7
1799.	5	2	3	1	4
1800.	4	2	2	0	4
1801.	6	3	3	0	6
1802.	2	0	2	6	-4
1803.	0	0	0	4	-4
1804.	3	3	0	1	2
1805.	6	2	4	0	6
1806.	5	2	3	1	4
1807.	3	1	2	1	2
1808.	5	0	5	1	4
1809.	3	2	1	0	3
1810.	5	4	1	1	4
1811.	3	0	3	0	3
1812.	1	1	0	6	-5
1813.	2	2	0	3	-1
1814.	4	1	3	2	2
1815.	2	1	1	6	-4
1816.	3	2	1	4	-1
1817.	1	1	0	6	-5
1818.	3	1	2	0	3
1819.	5	3	2	1	3
1820.	6	3	3	1	5
1821.	5	2	3	2	3
1822.	6	4	2	0	6
1823.	5	3	2	2	3
1824.	8	5	3	1	7
1825.	6	2	4	1	5
1826.	7	3	4	0	7
1827.	5	2	3	2	3
1828.	1	1	0	0	1
1829.	-	-	-	1	-
1830.	-	-	-	1	-

Izvori: NAZ, MR 1763.-1828., MU 1736.-1830.

Prema *Ventariju od duš* može se zaključiti da je broj stanovnika u Ravi, uz odgovarajuće oscilacije, postupno rastao do početka 19. st., a da je nakon toga, za vrijeme prve austrijske, a zatim i francuske uprave u Dalmaciji došlo do znatnoga smanjenja (Tab. 2.). Kretanje broja stanovnika u to vrijeme bila je posljedica prirodnoga kretanja stanovništva, tj. razlike između broja rođenih i broja umrlih ravskih stanovnika (Tab. 3.), ali i migracija, koje su tada uglavnom bile uvjetovane ženidbeno-udajnim vezama. Budući da se u tom razdoblju radi o malobrojnom stanovništvu,

svaki odlazak neke mlade Ravke ili Ravljanina s otoka dugoročno je rezultirao negativnim posljedicama za demografski razvitak.

Na žalost, prirodno kretanje stanovništva otoka Rave tijekom 18. i početka 19. st. nije moguće pratiti u kontinuitetu jer nedostaju neke matične knjige. S druge strane, rekonstrukcija povijesno-demografskih procesa ne može biti definitivna jer *Ventarij od duš* nije sasvim pouzdan izvor podataka. Treba istaknuti da to nije službena evidencija broja župljana, poput onih koje su vođene pri vizitacijama ili kasnije u shematizmima zadarske

Slika 5. Ventarij od duš

nadbiskupije.²⁹ Međutim, unatoč navedenim problemima moguće je stvoriti, makar sa zadržkom, odgovarajuću sliku o razvoju ravske stanovništva, i to na razini cijele župe, tj. cijeloga otoka, ali ne i na razini dijelova naselja – Zmorašnjeg sela (Male Rave) i Južnoga sela (Rave).

Uz općenit trend povećanja broja rođenih, uz smanjenje u razdoblju izrazitog siromaštva na početku 19. st., iz matica rođenih mogu se izdvojiti još neke zanimljivosti. U dugom razdoblju obuhvaćenom maticama rođenih zabilježeni su sljedeći porodi blizanaca: 28. 5. 1766. krstile su se blizanke Antica i Mande, kćeri Stipana i Mare Burin, 15. 1. 1778. krstili su se blizanci Blasul i Ivan, sinovi Grge i Ivanice Superkove, 13. 12. 1779. krstili su se blizanci Tomica i Tome, djeca Mate i

Antice Šatalov, a 1. 6. 1821. krstili su se blizanci Šime i Antona³⁰, djeca Antona Šimičina i Anice. U cijelom razdoblju obuhvaćenom matičnim knjigama rođenih od 1763. do 1828. zabilježen je samo jedan slučaj izvanbračnog djeteta.³¹

Najčešća imena koja su se davala muškoj djeci bila su: Anton, Krševan, Ivan/Ive, Luka, Tome, Lovre, Mate/Matij, Osip, Mihovil/Miho, Marko, Jakov, Šimun/Šime, Martin, Roko, Blasul, Jadre/Jadrii, Roko, Filip, Bože, Kerste, Gaspar i Mikula. Ženska djeca nosila su imena: Ivanica, Matia, Kate/Katarina, Justina, Antica, Mande, Jelena, Anica, Barica, Marta, Filipa, Franica, Mare/Marija, Luce/Lucija, Tomica, Stoše, Antona, Bartula, Barbara, Perina i Šanta. Neka djeca imala su i dvostruka imena: Simun i Gaspar, Franica

²⁹ Usp. KERO, poglavlje u ovoj knjizi.

³⁰ NAZ, MR 1763.-1828.

³¹ NAZ, MR 1763.-1828., 125: 1818 na 18 setembra Gia don Ivan Sattalich parok u Ravi karstih jednoga diticha rojena od Marije Paganinove. Ovo dite bi po istoi Marii suidočanskom od Osipa Pesusina ne zakonito. Ovo dite bi rojeno na 16 agusta pasanoga komu ditichu bi jime Roko. Kumi su bili Jakov Stipanich, a kuma Jele Čmelich ova oba od ouoga mista i karsti u svete Marije u Ravi u viri.

i Matija, Martin i Jivan, Martin i Jadrii, Bože i Tome, Luka i Šimun, Jakov i Anton, Roko i Šime te Kate i Tomica.

U razdoblju koje je obuhvaćeno matičnom knjigom umrlih (1736.-1830.) bilo je upisano 156 smrtnih slučajeva, od čega 88 muškaraca i 68 žena. U prosjeku je godišnje umiralo 1,68 ljudi, s time da 22 godine nije upisana niti jedna smrt, a iznadprosječan broj umrlih zabilježen je 1794., pa 1787., 1802., 1812. i 1817.

Budući da je 1802. na otoku bila zabilježena glad, moguće je pretpostaviti kako se ta činjenica nepovoljno odrazila na siromašnije obitelji i, prema tome, pridonijela smrtnim slučajevima. U *Izješćima otočnih župnika o potrebama za hranom svake pojedine obitelji*, pisanim kurzivnom glagoljicom, zabilježeno je kako su sve otočne obitelji primale ispomoć u hrani.³² To je razdoblje prve austrijske uprave u Dalmaciji,³³ koja se do tada nije uspjela konsolidirati, pa su još uvijek prevladavali prežitci slaboga gospodarenja otočnim resursima, naslijeđeni iz vremena mletačke uprave.

Ravski kapelan Miho Gaćina zapisao je sljedeće:

*1802 na 30 setembra u Ravi
Ja sudac Krste Mavrov od Rave činim notu koliko
koi kući potribah hrane na godišće
Osipu Stipaniću kvarat 12
Jivanu Morićevu kvarat 10
Osipu Bobićevu kvarat 9*

*Lovri Bobićevu kvarat 7
Šimi Bobićevu kvarat 8
Lovri Tomasovu kvarat 13
Jivanu Burinu kvarat 10
Roku Mihovilovu kvarat 21
Mihi Mihovilovu kvarat 8
Antonu Maćinu kvarat 15
Mati Božiću kvarat 11
Antonu Radinu kvarat 12
Šimunu Radinu kvarat 9
Krsti Mavrovu kvarat 12
Blasulu Mavrovu kvarat 15
Roku Šatalovu kvarat 11
Matiju Šatalu kvarat 15
Mandi Šatalovoj kvarat 12
Zanetu Čičinu kvarat 6
Blasulu Hrominu kvarat 9
Šimi Buliciunu kvarat 8
Antunu Klarinu kvarat 12
Grgi Šuperkovu kvarat 10
Jivi Bobinu kvarat 6
Mati Čičinu kvarat 7
Šimi Pešušinu kvarat 15
Stipi Pešušinu kvarat 10
Mati Čmelićevu kvarat 13
Šimi Franinu kvarat 12
Tomi Paganinu kvarat 8
Pisah ja don Miho Gaćina kapelan od Rave*

Siromaštvo je zacijelo pogodovalo razvoju različitih akutnih i kroničnih bolesti te širenju zaraza. U ravskoj matici umrlih zabilježeni su različiti razlozi smrti. Godine 1787. od *naravske* (priro-

Tablica 4. Starosna i spolna struktura umrlih ravskih stanovnika 1737.-1830.

Dobna skupina	Ukupan broj umrlih	Muškarci	Žene
0-10	2	1	1
11-20	16	11	5
21-30	21	13	8
31-40	13	6	7
41-50	10	6	4
51-60	18	13	5
61-70	15	9	6
71-80	29	15	14
81-90	22	9	13
91-100	8	4	4
Više od 100	3	2	1
Nepoznato	2	1	1
UKUPNO	159	90	69

Izvor: NAZ, MU 1736.-1830.

³² DAZd, *Izješća otočnih župnika o potrebama za hranom svake pojedine obitelji*, Spisi prvostupanijskog suda, kutija 19, br. 1885/2, 1802 na 30 setembra u Ravi.

³³ Usp. OBAD, poglavlje u ovoj knjizi.

dne) smrti umrlo je odjednom pet mladih muškaraca. Vjerojatno je u pitanju bila bolest (možda neka zaraza), a ne nesreća, jer bi svećenik nesreću i upisao u maticu umrlih. Pitanje je koja bi to mogla biti bolest koja je pogađala samo mlađe muškarce. To nije moguće razaznati iz uopćenog opisa uzroka smrti (*od smrti naravske*), koji je svećenik navodio kao najčešći uzrok smrti, bilo da je u pitanju dijete ili osoba u starijoj životnoj dobi. Prirodnom smrću smatralo se svaki slučaj kada se nije znao uzrok ili se mislilo da je osoba jednostavno umrla od starosti. Navođeni su i ostali uzroci smrti: *velika bolest* (muškarac u dobi od 19 godina), *teška bolest* (muškarac, 55 godina), *bolest grla* (muškarac, 25 godina) *od uzroka od grla* (muškarac, 27 godina), *jer bljuvaše* (žena, 40 godina), *nagla bolest* (muškarci od 40, 65 i 76 godina te žena od 75 godina), *nagla smrt* (muškarci od 54 i 72 godine te žena od 68 godina), *kašalj* (muškarac, 55 godina), *veliki kašlj* (žena, 60 godina), *od nemoći od personaliije* (muškarac, 60 godina), *kap i kapla* (žene od 60 i 80 godina), *priminu improvižente* (žena, 60 godina), *od uzroka od tila svoga* (muškarac, 88 godina), *uzrok od nagle smrti buduchi se ubii po dexpracii i upa se i tako nie moga primiti sveti sakramenti zasto ni ima razbora* (muškarac, nisu upisane godine života). Neke su smrti, dakako, nastupale iznenadno pa je, uz ostalo, zabilježeno kako je jedna žena u dobi od 60 godina *bila nagovarana* (na ispovijed i pričest) *ali ni otila zašto e nie se nadala*.

Na temelju podataka iz matice umrlih moguće je zaključiti da su brojni Ravljani, unatoč brojnim problemima, ponajprije uzrokovanim siromaštvom, napornim fizičkim radom i slabim higijenskim prilikama, doživjeli visoku dob (Tab. 4.). Međutim, visoka smrtnost bila je obilježje i mlađih dobnih skupina, pa je bilo gotovo uobičajeno da umiru i Ravljani u dječjačkoj dobi.

Pokojnici su se ukapali na groblju pri crkvi, a neke obitelji pokapale su se i u župnoj crkvi Vele Gospe, kao npr. Superkovi, Dupinovi, Sumnini, Dominiši (Čmelići), Maćini, Šatalovi, Šimićini (Klarini), Sumnini, Stipanići (Mihini, Mihovilovi), Mavrovi, Čičini, Žmirići, Božini, Radini, Bobini. Dvoje pripadnika obitelji de Dominis pokopano je u Zadru, u crkvi svetoga Frane³⁴ i u crkvi svete Stošije³⁵.

UDAJNO-ŽENIDBENE VEZE KAO POKAZATELJ DRUŠTVENO-GOSPODARSKIH VEZA RAVE I SUSJEDNIH OTOKA

Odgovarajući zaključci o ravskom stanovništvu na prijelazu iz 18. u 19. st. mogu se donijeti na temelju analize matice vjenčanih 1779.-1829. (Tab. 1.). Od 1. 2. 1786. počinje se bilježiti je li zbog srodstva dana dozvola za brak.³⁶ Vjerojatno je takvih dozvola bilo i ranije jer se radi o maloj sredini gdje su sve osobe bliži ili daljnji rođaci, ali svećenik takve slučajeve nije bilježio. U razdoblju od 1779. do 1829. zabilježen je velik

Tablica 5. Brakovi sklopljeni na Ravi od 1779. do 1829. godine

Godina	Broj sklopljenih brakova	Mjesto izvan Rave odakle dolazi ženik ili nevjestica (ostali su supružnici iz navedenoga broja brakova iz Rave)
1779.	2	Manda kći p. Ive Skročina od Lukorana
1780.	0	
1781.	3	
1782.	1	
1783.	0	
1784.	0	
1785.	0	
1786.	1	
1787.	2	Martin Petrić od Maloga Iža; Matija Špralja od Zaglava

³⁴ NAZ, MU 1736.-1830.: 1764 na 30 marča priminu s ovoga svita Mande Dominiša od let 87 i bi ispovidana i pričešćena i pria s(veto) ule i bi ašišćena do časa smarti od mene don Luke Letinića i bi ukopana u crkvi sveto(ga) Frane u Zadru.

³⁵ NAZ, MU 1736.-1830.: 1766 na 24 novembra Priminu s ovoga svita don Jure Dominiš od let 86 i bi ispovidan i pričešćen i primi s(vet)o ule od mene kapelana don Luke Letinića od Rave i bi ašišćen do punta smrti i bi ukopan u crkvi s(ve)te Stošije u Zadru.

³⁶ NAZ, MR 1779.-1829.: 1786 na 1 febrara Ja don Luka Žuvić kapelan u Ravi učinih 3 navišćena u tri svetkovine meju velik(o)m misom meju Antonom Radinim sinom Bartula Radina i meju Ivanicom hćeron Osipa Mavrova oba dva od Rave i ni se našla ni edna zaprika izvan kolina 4 bihu despenšani od prisvitl(oga) arcibiskupa zadarskoga Ivan Kršana. Bi svidok meštar Luka Šimićin Ivan Šatalov oba dva od Rave i vinčah u Svete Marie na Ravi.

1788.	3	Mate Glubanović <i>od parohije Jezerca teritorij Šibenika</i> ; Kašpar Milagno <i>od Zaglava</i>
1789.	2	Mate Žuvić <i>od Iža</i>
1790.	3	Krševan Bubičić <i>od Luke</i> ; Grgo Ćukin <i>od Zaglava</i>
1791.	0	
1792.	2	
1793.	1	
1794.	0	
1795.	0	
1796.	0	
1797.	0	
1798.	1	Krševan Šarunić <i>od Savra</i>
1799.	1	
1804.	2	Antona Nikolina <i>od Jiža Maloga</i> ; Mihovil Žuvigna <i>od Luke</i>
1805.	1	
1806.	1	Gašpar Sunčinin <i>iz Zlarina, rezorija Šibenskog</i>
1807.	0	
1808.	3	
1809.	0	
1810.	0	
1811.	2	Anton Rančić <i>iz Brbinja</i>
1812.	2	
1814.	1	
1816.	3	Mikela Milić <i>iz Iža Maloga</i>
1817.	0	
1818.	0	
1819.	0	
1820.	4	
1821.	1	
1822.	0	
1823.	0	
1824.	2	Matij Letinić <i>od Savra</i> ; Gašpara Cukina <i>od Zaglava</i>
1825.	4	Ivan Letinić <i>od Savra</i>
1826.	2	Marko Ivana Špralje <i>iz Zaglava*</i>
1827.	0	
1828.	3	

* Uz ime Marka Špralje ne piše da je iz Zaglava, ali su oba svjedoka iz tog mjesta, kao i samo prezime Špralja
Izvor: NAZ, MV 1779.-1828.

broj brakova u kojima se kao supružnici javljaju osobe izvan Rave, najčešće s otoka Iža (i to češće Maloga Iža) i Dugog otoka (Savra, Luke, Božave, Zaglava). Ti brakovi ukazuju na logičnu činjenicu da su Ravljani u svakodnevnom životu najčešće komunicirali sa stanovnicima najbližih naselja na susjednim otocima.

U ravskim maticama vjenčanih češće su registrirani brakovi u kojima su ženici iz drugih

mjesta (jer se uglavnom vjenčavalo po prebivalištu mlade), osim u dva slučaja kada je nevjesta iz Maloga Iža vjenčana u Ravi³⁷ te slučaj jedne nevjeste iz Zaglava. O nevjestama koje su udane u Ravi, više se može doznati iz matice rođenih jer su svećenici upisivali odakle je majka djeteta. U maticama pisanim narativno nema godine rođenja ženika i nevjeste pa se ne može procijeniti u kojoj su se dobi mladenci ženili.

³⁷ NAZ, MV 1763-1828.: *na 25 jenara 1804 Ja don Martin Mihić parok u Ravi učinih tri navišćena u tri svetkovine zapovidne na misi velikoj a to meju Osipom sinom pokoj(inoga) Krševana Stipanica (prekriženo – počeo pisati Mi/hić!) od Rave i meju Antonom hčerom pokoj(noga) Mate Nikolina od Jiža Maloga i nije se našla ni jedna zaprika koja bi mogla razvrći ženidbu i ja isti učinih meju nima sakramenat od s(vetog) matrimonija to est ženidbe. Bi svidok parun Ivan Komandić deto Frančesko od Lošina Maloga i don Ive Šatalov od ovoga mista i ja isti učinih vinčane u s(vete) M(arije) u Ravi.*

CRTICE O RAVSKOM STANOVNIŠTVU
PREMA MATICAMA OD 1825. DO 1889.

U Državnom arhivu u Zadru čuvaju se tri matice rođenih za razdoblje od 1825. do 1889³⁸ i matica umrlih Rava 1825. do 1847.³⁹, dvije matice vjenčanih 1825. do 1847⁴⁰, i dvije knjige duša iz 19. stoljeća⁴¹ čuvaju se u Nadbiskupskom arhivu u Zadru. Ti su dokumenti vrijedan izvor za proučavanje prezimena na Ravi u 19. st. Prezimena koja se javljaju tim u maticama, podudaraju se s onima spomenutim u madrikuli sv. Roka: Mavar, Pešušić, Mavrov, Šimičin, Hromin, Mihovilov, Radin, Tomasov, Božin, Sumnin, Škifić, Šatalić, Božin, Burin, Čmelić, Mihini i Stipanov.

Na temelju matica može se, uz ostalo, analizirati i zanimljiva pojava velikog broja nahočadi iz zadarskih sirotišta⁴² koja su odrasla u hraniteljskim obiteljima u Ravi. Nahodi su u većini slučajeva pri vjenčanju ostavljala prezime hraniteljske obitelji kao svoje vlastito prezime i prezime svoje novoosnovane obitelji. Na taj način očuvana su brojna ravska prezimena, odnosno pojedini ogranci ravske obitelji, koje bi se bile izgubile jer su imale samo žensko potomstvo. Primjerice, Antonio Santino, koji je odgojen u obitelji Stipanić, imao je djecu koja su po rođenju zabilježena pod prezimenom Stipanić. Slično, Ivan Carta bio je odgojen kod obitelji Radin i uzeo je prezime Radin, a Ivan Somadić uzeo je prezime hraniteljske obitelji Tomasov. Nahod Ivan, koji nije imao prezime, bio je odgojen u obitelji Bobić i uzeo je prezime Bobić. Vicenco, kojemu nije zabilježeno prezime, odgojen je u obitelji Mavrov (Mavar), a vjenčanjem je uzeo prezime supruge Stipanić, dok su isto prezime imala i njegova djeca. Pitanje je koliko su ta uzimanja prezimena (bilo hranitelja, bilo supruge) bila legalna.⁴³ Poseban je slučaj s prezimenima Faričić i Fatičić. Nahod Josip Inocent Faričić (rođen 1865.) bio je odgojen u obitelji Hromić. Njegovi potomci nosili su ili prezime Faričić, ili prezime Hromić, ili oba prezimena. Svoje prezime Fatičić ostavio je i

nahod Osip Marijan Fatičić, koji se 1896. oženio Filipom Pešušić.

Osim velikog broja nahočadi koja ostaju na Ravi, na otoku su se rodila i dva izvanbračna djeteta, i to Maria od Katarine Radine (rođena 29. 1. 1828.) i Marta od Matie Sattalove (rođena 13. 1. 1850.).

U 19. stoljeću na Ravi se pojavljuju i potpuni doseljenici, koji ne dolaze na Ravu vjenčanjem. Tako su primjerice, na Ravu došli Marko Škifić rečeni Mandić iz Solina (majka mu je bila Pešušina iz Male Rave) i Antona Margetić rođena u Božavi. Njima su se na Ravi rađala djeca (od 1874. godine nadalje), a zatim se ta obitelj i dalje nastavila širiti pa se postupno uklopila u ravski domicilni korpus.

U 19. stoljeću svećenici su vodili dvije knjige duša. U prvoj, koja je vođena početkom stoljeća, pojavljuju se sljedeća prezimena: Bobić (1 obitelj), Božin (1), Burin (1), Čičin (1), Kapor detto Bobich (1), Hromin (1), Mavar (2), Mihovilov (2), Pešušin (3), Radin (3), Satalich (4), Stipanich (3), Superkov (1), Simičin (1), Čmelić (1), Čmelić (kraj prezimena dopisano je olovkom Božin) (1), Čmelić detto Hromin (1), Tomasov (1).

Dakle, ovdje se pojavljuje službeno i jedno novo prezime Kapor (detto Bobich), a Čmelići se raščlanjuju na tri različite obitelji.

U drugoj knjizi duša već se vidi razlika u odnosu na broj obitelji te se počela posebno voditi i rubrika o obiteljskim nadimcima (koju je očito bilo potrebno uvesti radi razlikovanja obitelji), tako da imamo ovaj popis: Bobić (8 obitelji, od kojih jedna obitelj ima nadimak Čulin), Burin (4), Fatičić (1), Božin (14 obitelji od kojih 3 s nadimkom Maćin), Mavar (8 obitelji, od kojih jedna nosi nadimak Zanetov), Mihovilović (3), Radin (4 obitelji, od kojih dvije nose nadimke Grego i Rota), Stipanići (4 obitelji, od kojih dvije nose nadimak Lantana – Mihini; a dvije Morići), Šatalići (9 obitelji, od kojih tri obitelji imaju nadimke Ifo,

³⁸ DAZd, MR: 21. 6. 1825. – 6. 9. 1850.; 1850.-1868.; 1868.-1889.

³⁹ NAZ, Matica umrlih Rava 1825.-1847.

⁴⁰ NAZ, Matice vjenčanih Rava 1825.-1859.; 1859.-1900.

⁴¹ NAZ, dvije knjige duša iz 19. stoljeća, br. 1 i 2.

⁴² Popis nahoda donosi R. Jelić, 1963., 213-289.

⁴³ Vlačić, 1909., 172: *Dijete ne može nositi samo prezime usvojitelja. O. V. S. 21/6. 1871., br. 7328. (Gl. U. W. 4206). Usvojeno lice ima na prvom mjestu nositi prezime svoje porodice, a ovome pridodano: prezime usvojitelja. O. V. S. 10/10. 1905., br. 166; Isto, 173: Prava i obveze usvojitelja i usvojenika ne mogu se primijeniti na djecu, koja su samo radi othranjivanja uzeta. Zakon o ličnim imenima Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, Službeni glasnik od 19. travnja 1929., br. XII, čl. 13: Udajom žena dobija porodično ime svog zakonitog muža; to je udadbeno porodično ime. Ona dobija pravo i dužnost, da se služi isključivo tim porodičnim imenom. U samom zakonu koji je preuzet iz austrijskoga bračnog (ženidbenog i udadbenog) prava, nema članka zakona u kojem piše da suprug dobiva prezime supruge, a ni supruga po tom zakonu ne može zadržati svoje prezime, već po sili zakona vjenčanjem dobiva suprugovo prezime.*

Brunac, Bobić), Tomasovi (2 obitelji, obje imaju nadimak Samardžić), Čmelić (1), Hromić (4 obitelji, sve s nadimkom Buliga), Pešušić (3), Šimičić (4, sve s nadimkom Klarin), Škifić (2 obitelji s nadimkom Mandić), Faričić (1).

Mnogi od tih nadimaka ostali su kao nadimci i do danas, ali se po zakonima koji su na snazi više ne smiju upisivati u matične knjige, a posebno se ne mogu preoblikovati u nova prezimena, osim ako netko ne zatraži legalnu promjenu u upravnom postupku.

PREZIMENA NA OTOKU RAVI

Analiza prezimena važna je sastavnica istraživanja podataka zabilježenih u ravskim matičnim knjigama. Prezimena nerijetko zrcale temeljna demografska kretanja, veze Rave s okolnim otocnim prostorom, kao i razvoj ravnog posjeda. Kao referentna osnova može poslužiti popis stanovništva iz 1608., koji je na zadarskim otoci-

ma proveo zadarski knez Octavio Mocenigo. Rezultate tog popisa objavio je R. Jelić u radu *Stanovništvo zadarskih otoka 1608. godine*.⁴⁴

PREZIMENA U RAVI ZABILJEŽENA U POPISU PUČANSTVA IZ 1608.

Godine 1608. pri popisu ravnog stanovništva utvrđeno je 12 prezimena, koja se uglavnom spominju i u kasnijim matičnim knjigama. Do danas su se na Ravi od tih prezimena u izvornom (ili sličnom) obliku zadržala samo prezimena Mavar, Pešušić, Stipanić i Šatalić.

Zavričević

U popisu iz 1608. na prvom mjestu navodi se svećenik Simon (Šime) Zavričević. Uz njega navode se i članovi obitelji. Vjerojatno je u pitanju sestra s djetetom ili majka s mlađim bratom. To prezime javlja se još samo na jednom mjestu u matici umrlih. Naime, upisana je Stošia Zavričeva koja je umrla 18. 5. 1615.⁴⁵

Tablica 6. Ravsko stanovništvo 1608.

Ime i prezime	Starci	Muškarci	Žene	Dječaci	Djevojčice
Rdo. pre Simon Zavricevic paroco	1	0	1	1	0
Zuanne Stipanich zudeseb	1	1	1	0	1
Piero Pessussich	1	1	1	1	0
Zuanne Pessussich	0	1	1	2	1
Maddalena Pessussichia	0	0	2	1	0
Margarita Hermanova	0	0	1	1	1
Marco Hermanich	0	3	1	0	0
Zuanne Oporovich	0	2	1	1	1
Matthio Oporovich	0	1	2	0	0
Zuanne Oporovich	1	0	2	0	0
Elena Dupigna	0	0	1	0	0
Piero Dupigna	0	2	2	3	1
Gregorio Stipanich	1	1	1	2	2
Marco Ghergurevich	0	1	2	0	0
Matthio Ghergurevich	0	2	1	1	0
Nicolo Stipanich	1	1	2	0	0
Elena Satalovich	0	1	1	0	0
Cattarina Satalovicha	0	2	1	0	1
Margarita Mavrova	0	0	1	0	1
Elena Masichia	0	1	0	0	1
Matthio Missanich	0	2	2	1	1
Antonio Hrihin	0	1	1	4	1
Michiel Stipanich	1	0	2	0	1
Ukupno	7	23	30	18	13

Izvor: Jelić, 1974., 147-205.

⁴⁴ JELIĆ, 1974., 147-205.

⁴⁵ NAZ, MU 8. 10. 1613. – 8. 9. 1648.

Stipanić/Mihić/Mihovilov/Morić

Prezime Stipanić prema popisu 1608. imao je velik broj stanovnika otoka Rave. To prezime tada su imali članovi obitelji Ivana Stipanića (4 člana), zatim obitelji Grge Stipanića (7 članova), Nikole Stipanića (4 člana) te Mihovila Stipanića (4 člana).

K. Juran u poglavlju o srednjovjekovnoj povijesti Rave (u ovoj knjizi) spominje obitelj Stipanić, koja je posjedovala dosta zemlje. Također, Juran navodi da je u pitanju starija obitelj, koja je još od ranije na otoku. Budući da se prezime Stipanić može formirati od bilo kojega drugog prezimena (odnosno imena nositelja /glave/ obitelji), vjerojatna je i njegova pretpostavka da je to prezime nastalo kao patronimik jednog od starijih prezimena na otoku. Prezime se spominje 1581.⁴⁶ u jednom ugovoru u kojem se Jakov Stipanić pojavljuje kao svjedok. Isto se prezime javlja i u vizitaciji 1603.,⁴⁷ kada službu kapelana na Ravi obavlja don Juraj Stipanić. Nakon 1613. redovito se pojavljuju pripadnici obitelji Stipanić u svim evidencijama do današnjih dana. Od obitelji Stipanić formirala su se još najmanje dva prezimena u 17. i 18. st., i to Mihovilov(ić) i Mihin, a u 19. stoljeću još se pojavljuju i Morići.

Mihić – prezime se počinje pojavljivati još od Mihe Stipanića, koji je svećeniku bio toliko poznat da svećenik nije smatrao potrebnim upisivati prezime u matice pri rođenju jednog od djece, već je jednostavno upisao da je rođena Katarina od Mihe i Klare.⁴⁸ Kod drugog je djeteta uredno napisao da se radi o Mihi Stipaniću i Klari. U knjizi duša njegova je supruga postala Klara Mihina, a djeca su također nosila prezime Mihin, npr. Kata Mihina.⁴⁹ Kasnije se pojavljuju potomci jednom kao Stipanići, jednom kao Mihići, a to se događa i u 18. stoljeću kad je jedan od po-

tomaka Krševan Stipanić dobivao djecu također jednom kao Stipanić, a drugi put kao Mihić ili Mihin. Supruga je i u jednom i drugom slučaju bila Kate rođena Pešušić. Ta ista djeca pri vlastitom vjenčanju imala su prezime Stipanić ili Mihić ili Mihin, obrnuto od onog kako su rođeni. Tako je npr. sin Josip rođen kao Mihić, a vjenčan kao Stipanić. Nakon što se majka Kate rođena Pešušić preselila u Pakoštane sa svojim sinom parohom don Martinom Mihićem⁵⁰, za njom je otišao dio obitelji. Kći Marija Michicha prvi se put udala 11. 10. 1830. u Pakoštanima za Tomu Jurišića iz Vrgade, drugi put za Šimu Ivoša kao Marija Mikića (otac Josip Mikić iz Rave), druga se kći vjenčala s Lukom Čudinom Čalinim u Pakoštanima (dakle u obitelj Čudina zvanu Čalini) kao Ivanica Michicha dana 11. 5. 1833. Djecu je dobivala kao Ivanica Mikića.⁵¹ Treća kći Matija Mihića udala se za Jivu Juričina dana 22. 10. 1835. u Pakoštanima. Četvrta kći, Katarina Stipanić detto Mihić, ostala je na Ravi i tu dobila izvanbračnog sina Anzelma Stipanića dana 11. 4. 1840. Peta kći Stošija udala se za Vincenca nahoda. On je uzeo prezime Stipanić i odatle kasnije potomci Stipanića – Mihinih u Ravi. U knjizi duša s početka 19. stoljeća nositelj je obitelji bio Josip Stipanić detto Mihić. Međutim, u popisu nisu bile upisane sve kćeri.

Slično je nastalo i prezime **Mihovilov(ić)** od Mihovila Stipanića, koji se navodi u popisu stanovništva 1608. U braku s Katarinom imao je kćer Maru udanu u Pešuše (Pešušiće). Ona se prvi put spominje kao Mara Mihovilova 4. 1. 1640.

Prezime **Morić** spominje se samo na nekoliko mjesta, i to u knjizi godova u 19. stoljeću.⁵² Kati Morić je god 1817., Ivanu Moriću 1812., a Kati Morićevoj 1848. Njima se prezime u matici umrlih vodi kao Stipanić.⁵³

⁴⁶ CVITANOVIĆ, 1962., 206-209, Transliteracije iz kopije Libra od kvaterna: *U ime Isusa i Dvice Marije. Amen. 1581 (čsca) dan 11 (ia). Pameti narod od Rave da se daje ovi laš od glavne gospodarice šinjore Elizabete, žene po(koinoga) Franciska Lehreš, da se ima davati, ki ostane na pošešu (tal. posjed) gnei, da ima davati jedan četvrtagl boba i vina sića 4 (g), jedan kruh naimagne, kvartarola. I ako ne bi hotili ispugetvati ovo gnegovi roditegli, da mozi (stari imperativ: trebaju) uzeti braća od Rave dohodak u najboglega kmeta ili soča (od tal. drug) i da s tin napune laš svako godišće na dan Svih svetih (1. XI.), a to svemu puku. Bi svidok i ovome pismu i lašu Mihovi Šimičin i Jakov Stipanić i vas komun (tal. selo, zajednica) od Rave. Da se napugnuie ovi laš. Pisah ja don Luka Letinić, parok od rave, po ričah svidokov istoga komuna. Da je tako jušte (talij. pravo, točno), budući ovo kaz (od tal. slučaj) sahragnen prisvitlomu go(spodinu) go(spodinu) arcibiskupu, ako se ne bi napunjava svako godišće.*

⁴⁷ NAZ, Vizitacije 1603. godine, kutija 2.

⁴⁸ NAZ, MR 10. 1. 1615. – 15. 11. 1648.: *1648 na dni 15 miseca novembra ja dom Matie Hriha budući kapelan na Ravi krstih hćer Katarinu Mihi i negovi pravi ženi Klari biše kumi Matie Dupin i Zabeta Alegriša.*

⁴⁹ NAZ, Ventarij od duš Rava, 1657.-1807.

⁵⁰ Kata Mihina je umrla u dobi od 92 godine 1830. u Pakoštanima. Rođena je od oca Šime Pešušina i majke Luce Božine. Upisano je da je rođena u Ravi, da na Ravi ima prebivalište, ali da je tada *bila sa svojim sinom parohom*. DAZd, Matice umrlih Pakoštane 1825.-1868., 24, upis br. 11/1830.

⁵¹ DAZd, Matica vjenčanih Pakoštane 1825-1857.

⁵² NAZ, Godar (knjiga godova) Rava.

⁵³ NAZ, MU 1736.-1830.: *Priminu z ovoga svita Kate Stipanicheva od godisch 70 od bolesti naravske bi ispovidana i pričesčena i pomazana svetin ugljem od mene don Ivana Satalicha paroka u Ravi i bi pokopana u crkvi svete Marije na Ravi u viri.; Isto: 1812 na 29 dexmbra Priminu z ov(og)a svita Ivan Stipanih od bolesti naravske od godisch 86 bi ispovidan pričeschen i pomazan svetim ugljem i dusa priporučena do časa od smarti od mene don Ivana Satalicha paroka i bi pokopan u crkvi svete Marie na Ravi u viri.*

Pešušić

Prezime Pešušić u popisu 1608. nose tri obitelji: obitelj Petra Pešušića (4 člana), obitelj Ivana Pešušića (5 članova) te obitelj Madalene Pešušićeve (3 člana). Ukupno je 12 stanovnika iz Rave tada imalo to prezime. Prezime se prvi put spominje na Ravi 1555. godine u ugovoru između braće Petra i Zaharije, sinova pok. Nikole Čmelića (Juran, poglavlje u ovoj knjizi). Obitelj se kontinuirano javlja u maticama do danas.

Herman/Hermanić

Godine 1608. upisana je jedna obitelj Margarite *Hermanove* (3 člana). Na istom je popisu jedna obitelj Marka *Hermanića* koja se sastoji od 4 člana.

Dana 15. 1. 1613. u matici rođenih upisano je krštenje sina Marka Hermanića (vjerojatno ona obitelj koja se u popisu pučanstva preziva Hermanić) i Mandi Dupinevoj, Dana 10. 5. 1615. Marko Grgurev i Manda Dupineva krste sina Jurja, 30. 1. 1618. krste Margaritu, a 19. 3. 1921. sina Matija. U matici vjenčanih nema prezimena Hermanov, ali se zato vjenčava Mate Dupin, koji je, uz ostalu djecu, imao sina Petra, krštenog 30. 3. 1636. Matin sin Petar pojavljuje u knjizi duša 1657. kao Petar Dupin, i to uz Maru Dupinevu, koja se pojavljuje 1661. U razdoblju od sredine 17. do sredine 18. stoljeća nema matičnih knjiga, tako da se ne može točno reći kada to prezime nestaje i u koje se novo prezime preoblikovalo. Činjenica je da se u novijim maticama od 1736. više ne pojavljuje.

Grgurev(ić)

U Mocenigovu popisu iz 1608. dvije obitelji imaju prezime Grgurević. To su obitelji Marka Grgurevića, koja broji 3 člana, te Mate Grgurevića, koja broji 4 člana. Ukupno je to prezime imalo 7 stanovnika iz Rave. Marko, sin Matija Hermana, vjenčao se 1. 9. 1630. Je li to drugi brak Marku Hermanovu/Grgurevu, a otac mu je Mate Herman/Grgurev, koji na popisu stanovništva ima posebnu obitelj, dok je sin formirao svoju? Je li u pitanju pogrješka u popisu stanovništva, jer se u matici rođenih pojavljuje i Marko Grgurev i Marko Hermanov, koji su oženjeni istom osobom, Mandom Dupinjom, ili je pogrješka u matici rođenih (a takve su se pogrješke znale često pojavljivati u 19. i 20. st. pa je

moguće da su se događale i ranije) te se radi o dvjema osobama koje su imale različite supruge, ali je svećenik upisivao napamet krštenje djece pa je pomiješao obitelji. Naime, u popisu stanovništva postojala je samo jedna obitelj Dupinja, koja je imala jednu djevojčicu, možda istu Mandu Dupinju.

Postoji još jedan podatak o osobama iz obitelji Grgurev. Naime Ive de Dominiš oženio se Margaritom Grgurevom. Postoji mogućnost da su upravo oni upisani u *Ventariju o duš* kao Grgurevi. Naime, u knjizi duša do 1670. pojavljuju se Ivan i Mare Grgurev, a nakon toga pojavljuju se još neki članovi obitelji Grgurev, između ostalog i troje djece. Opet zbog matica koje nisu pronađene nisam mogla utvrditi kada prezime nestaje ili se preoblikuje u neko drugo. U novijim maticama toga prezimena više nema.

Dupin (Dupigna)

U popisu iz 1608. prezime Dupigna imaju dvije obitelji – jednu čini Elena Dupigna bez ostalih članova obitelji (živi sama), a jednu Petar Dupigna s 8 članova. Ukupno je, dakle, prezime Dupin imalo 9 stanovnika.

Od 1736. u maticama se ne spominje niti prezime Hermanov, niti prezime Grgurev ili Grgurević, a niti prezime Dupinja.

Oporović

Godine 1608. prezime Oporović imaju tri obitelji na Ravi, i to obitelj Ivana Oporovića (5 članova), obitelj Mate Oporovića (3 člana) te obitelj Ivana Oporovića (3 člana). Dakle, ukupno 11 stanovnika iz Rave tada je imalo prezime Oporović. Prezime se u maticama pojavljuje kratko. Dana 20. 4. 1613. krstio se Juraj, sin Jurja Oporova i Katarine Hrvatine, 18. 4. 1614. umro je Ivan Oporov, sin Marka Oporova, 29. 10. 1617. krstila se Mandalena, kći Jurja Oporova i Katarine Hrvatine (koja je krizmana 1623.), a 1623. krizmajuu se Šimun, Jura i Matija Oporovića te Lucija i Matij od Jurja Oporovića.⁵⁴ Nakon 1623., pa niti u *Ventariju od duša 1657-1809.*, obitelj Oporović uopće se ne spominje. Ne može se sa sigurnošću utvrditi jesu li članovi obitelji uopće ostali na životu (to ovisi o tome je li matica umrlih bila uredno vođena), ili su preuzeli neko drugo prezime, ili su se možda odselili.

⁵⁴ NAZ, MK 29. 6. 1618. – 10. 5. 1635.

Šatalović/Šatalić

Popisom su 1608. zabilježene dvije obitelji s prezimenom Šatalović. Zanimljivo je da su glave tih obitelji bile žene, i to Elena Šatalović, čije je kućanstvo imalo dva člana, i Katarina Šatalović, čije se kućanstvo sastojalo od tri člana. Obitelj se kontinuirano javlja od 1608. u svim maticama i evidencijama do danas. Budući da se obitelj Šatalić razgranala na brojne ogranke, s vremenom su se pojedinim ograncima, da bi ih se međusobno razlikovalo, dodavali nadimci (danas Ifini, Brunčevi, Balićevi veli, Balićevi mali).

Mavrov/Mavar

Godine 1608. prezime Mavar imala je samo jedna obitelj čiji je nositelj bila Margarita Mavrova. Njezina kći Elena Mavrova sklopila je brak sa Šimunom Hrihom (spominju se krštenja njihove djece)⁵⁵, a u matici krizmanih uz ime jednog djeteta našao se zapis da je otac upisan s prezimenom Mavrov.⁵⁶ S tim se prezimenom pojavljuje redovito s cijelom obitelji i u knjizi duša 1657.⁵⁷ Prezime se održalo do danas, što se može vidjeti u svim maticama iz kasnijeg razdoblja, kao i u ostalim kodeksima.

Mazić(a)

U popisu stanovništva iz 1608. jedna obitelj ima prezime Mazić. Nositelj je Elena Masića, a u nju u obitelji je još i jedna djevojčica. Prezime se u maticama javlja samo jedanput. Naime, 16. 1. 1613. Manda Mazina (vjerojatno djevojčica s popisa), udana za Antona Hrihu, krstila je dijete.⁵⁸

Misanić

Godine 1608. obitelj Mate Misanića imala je šest članova. U maticama se prezime ne pojavljuje ni jedanput. Je li u međuvremenu iskrsnulo neko drugo prezime, odnosno nadimak u koji se ovo prezime preoblikovalo, ili je obitelj odselila, ili su

članovi umrli, nije moguće dokučiti na temelju dostupnih podataka.

Hrihin/Bobić/Burin/Tomasov

Popisom iz 1608. zabilježena je jedna obitelji koja je imala prezime Hrihin. Naime, Antonio Hrihin imao je obitelj sa sedam članova. To prezime najviše se mijenjalo među svim prezimenima spomenutim 1608. Budući da se radi o brojnoj obitelji, muškarci iz obitelji Hriha ženili su se u druge obitelji i preuzimali su prezimena supruga (npr. Čmelić), a zatim su dobivali razne nadimke i patronimike koji bi ih međusobno razlikovali i koji su s vremenom ostali kao prezimena. Primjerice, 12. 11. 1812. zabilježeno je vjenčanje Matia Burina rečenog Hriha i Stoše Krševana Stipanića.⁵⁹ Ive Hriha deto Čmelić umro je u dobi od 75 godina 1751.,⁶⁰ dok je Kate Stipanićeva deto Hrihina umrla 1795.⁶¹ Zanimljiva je i Cvitanovićeva transliteracija i komentar jednog zapisa iz Libra od kvaterna:

1769 č. ot. m. z dan 14 i. g. agusta. Ispovidan je zdol pisani u dilu od vire, da potvrdi rečeni Ivan Hrihin dan jedan parvo časa od smarti prid svimi svidoci rečeni laš. Bi svidok Gargo Bobičev i Lovre Hrihin, rečeni Tomasov. U viri. D(on) A(nte) Baćica, k(urat) od Rave.

Treba napomenuti da je navedeni Hriha bio po prezimenu Maćin, ali je – netom je došao u *laštvo* u kuću Hriha, promijenio svoje prezime (Maćin) u Hriha po ondašnjem običaju.⁶²

Kako je rastao broj obitelji s istim prezimenom, tako su se počele pojavljivati dvije osobe, pa i više njih, s istim osobnim imenom (imenom i prezimenom). Zabilježen je tako slučaj trojice Lovre Hrihina. U prvom slučaju dolazi do potrebe da se nadimak Bobić (koji je kao nadimak zabilježen na Ravi u vizitaciji još 1603.) zabilježi kao prezime.⁶³ Dakle, namjesto Lovre Hrihina u maticama se javlja Lovro Bobić. U vizitaciji za-

⁵⁵ NAZ, MR 10. 1.1615. – 15. 11. 1648.

⁵⁶ NAZ, MK 29. 6. 1618. – 10. 5. 1635.: Krizmao se *Matii sin Šimuna Mavrova i Jele njegovje prave žene.*

⁵⁷ NAZ, Ventarij od duš, Rava, 1657.-1809.

⁵⁸ NAZ, MR 10. 1.1615. – 15. 11. 1648.

⁵⁹ NAZ, MV 1763-1828.

⁶⁰ NAZ, MU 1736.-1830.

⁶¹ NAZ, MU 1736.-1830.

⁶² CVITANOVIĆ, 1962., 206-209, Kopija Libra od kvaterna.

⁶³ Bobić se prvi put pojavljuje kao prezime u matici rođenih (1763.-1828.) dana 5. 10. 1769.:

1769 dan 5 otopra

Ja d(on) Ante Baćicca k(apelan) c(rkve) s(vete) M(arije) u Ravi karstih ednu divičicu roenu u dan 28 setembra rojenu od Šime Bobičeva i Mandegnegove prave žene govorin družbenice po s(vetom) matmoniju i kojoj divičici bi nazvano ime Justina. Bihu kumi Šime Baćica i Marta Šutrinova. Karstih u crikvi s(vete) M(arie) od Uznesena u Ravi. U ovoi viri."

darske nadbiskupije 1603. spominje se *don Jive Hrihin detto Bobičev*.⁶⁴ Međutim, *Bobić* se vjerojatno stotinjak godina održavao samo kao nadimak, a u jednom se trenutku pojavio kao prezime. Kako nema matica za razdoblje od sredine 17. do sredine 18. st., ne može se provjeriti je li se prezime pojavilo i u tom razdoblju. U postojećim maticama prvi se put pojavljuje kao prezime kod don Ive Bobića, kapelana od Rave 1779., zatim svjedoka Šimuna i Antona Bobića 1781.,⁶⁵ a otada se kroz sve matice nastavljalo pojavljivati i ostalo je kao prezime sve do današnjih dana.

U maticama su zabilježeni i Lovre Hrihin i supruga Ursa, odnosno na drugim mjestima Lovre Burin i Ursa, a iza 1777. Lovre Burin i Matija (vjerojatno drugi brak). U tom slučaju dvojba oko razlikovanja više osoba imena Lovro Hrihin riješena je korištenjem nadimka Burin u funkciji prezimena. Dakle, namjesto Lovre Hrihina u matici se bilježi Lovro Burin.

Treći je Lovre Hrihin, odnosno Lovre Tomasov, sin Tomasa Bobičeva, koji je umro 30. 3. 1783. u dobi od 60 godina. Dakle, on dobiva patronimik i namjesto Lovre Hrihina postaje Lovre Tomasov. Lovre je Tomasov umro u 65. godini života 1812.

S druge strane Tomas Hrihin (Lovrin otac) kadkada je nosio i nadimak Bobić (jer je Bobić kao nadimak dugo egzistirao u obitelji Hrihin), na jednom se mjestu spominje Ivanica, kći Tomasa Hrihe, udana za Grgu Superkova, koja krsti djecu, blizance Blasula i Ivana, 15. 1. 1778., a na drugom mjestu se ona se navodi kao kći Tomasa Bobičeva.

STARIJA RAVSKA PREZIMENA KOJA NISU REGISTRIRANA U POPISU 1608.

Neka prezimena koja su utvrđena na Ravi u dokumentima iz 16. st. te u kasnijim matičnim knjigama, iz nepoznatog razloga nisu bila registrirana pri popisu stanovništva 1608. Moguće je da su se neki nositelji tih prezimena u popisu evidentirali pod drugim prezimenom, ili su imali

prebivalište u trenutku popisa negdje drugdje, ili se jednostavno dogodio propust pri popisivanju.

Šimičić (Klarin)

Prezime Šimičić spominje se još 1581. Tada je, naime, u jednom ugovoru kao svjedok spomenut Mihovil Šimičin.⁶⁶ Godine 1585. spominje se prezime Simica s Rave u matičnoj knjizi vjenčanih Sv. Stošije.⁶⁷ Međutim, u popisu ravskog stanovništva iz 1608. to prezime nije zabilježeno. Prezime se pak javlja u matici rođenih 1613.⁶⁸ Postoje dvije mogućnosti: ili popis iz 1608. nije bio potpun, pa nije zabilježena obitelj s tim prezimenom ili u to vrijeme prezime Šimičić nije ni postojalo kao prezime već je postojalo kao patronimik koji se kasnije postupno pretvarao u prezime. U slučaju da 1608. nije postojala obitelj s prezimenom Šimičić, moguće je da je obitelj koja je kasnije imala to prezime, u popisu iz 1608. evidentirana pod nekim drugim prezimenom. Od prezimena Šimičić kasnije je nastalo i prezime Klarin. Naime, 1689. pojavljuje se Klara Šimičina u popisu duša s djetetom,⁶⁹ a ona umire u dobi od 95 godina 1751.⁷⁰ Budući da nisu sačuvane matice za razdoblje koje je uslijedilo iza tog spomena, nije poznato pojavljuje li se nadimak Klarini i ranije. U svakom slučaju u matici rođenih zabilježeno je da su Anton Šimičin i supruga Anica dobili kćer Ivanicu 1. 1. 1805. te sina Josipa 19. 2. 1809. Međutim, 1801. zabilježeno je da su Anton Klarin i Anica dobili (dakako, i krstili) sina Šimuna Gašpara, a 1797. u skulu sv. Roka primljen je Anton Klarin. Kao kuma u isto se vrijeme spominje Tomica Šimičina, odnosno Tomica Klarina. Zanimljivo je da u matici vjenčanih nije zabilježeno vjenčanje Antona Šimičina ili Klarina i Anice, već Antona Čičina, sina pokojnoga Antona Čičina, s Anicom, kćeri Mihe Šimičina, koji su sklopili brak 10. 11. 1799.⁷¹ Prema tome, Anton Čičin vjenčanjem je dobio prezime Šimičin, a s njim ujedno i nadimak Klarin. Budući da se u kasnijim maticama to prezime počelo bilježiti u oblicima *Šimičić* i *Šimičić*, pa i u slučajevima kada se radilo o braći istoga oca i majke, tom je prezimenu, egzemplarno, u ovoj knjizi posvećeno posebno poglavlje.⁷²

⁶⁴ NAZ, Vizitacije zadarske nadbiskupije, kutija 2.

⁶⁵ NAZ, MR 1763.-1828.

⁶⁶ CVITANOVIĆ, 1962., 206-209, Transliteracije iz kopije Libra od kvaterna, koji je danas zagubljen.

⁶⁷ ROMAN JELIĆ, Stanovnici Dugog otoka u crkvenim maticama Zadra od 1569. do 1706. godine, Zbornik Dugi otok, Zadar, 1997., str. 243-244.

⁶⁸ NAZ, MR 10. 1. 1615. – 15. 11. 1648.

⁶⁹ NAZ, Ventarij od duš Rava 1657-1809.

⁷⁰ NAZ, MU 1736.-1830.

⁷¹ NAZ, MV 1763-1828.: *na 10 novembra 1799 Ja d(on) Ante Lončar kapelan u Ravi učinih tri navješćena u tri svetkovine zapovidane na misi velikoi meju Antonom Čičinini sinom po(koinoga) Antona Čičina i meju Anicom hčeron po(koinoga) Mihe Šimičina oba od mišta i ni se našla ni edna zaprika koa bi mogla razvarči ženidbu i a isti učinih venčanie meu nima u crkvi s(vete) Marie na Ravi i bi svidok Mate Čičin i Šimun Franin.*

⁷² Usp. Šimičić, poglavlje u ovoj knjizi.

Čmelić i De Dominis

Kako je već utvrđeno u poglavlju K. Jurana, objavljenom u ovoj knjizi, zadarski trgovac Ivan Čmel pok. Ostoje imao je najveći posjed na Ravi koncentriran u rukama jedne osobe. Dakle, Ivan je rodonačelnik Čmelića ili Cimelića na otoku Ravi. Ivanovi glavni nasljednici bili su supruga Agnezina i sin Petar. Petra nasljeđuje njegov sin Nikola, koji se spominje u jednom ugovoru 1498. Njegovi sinovi Petar i Zakarija nisu imali sinove. Zakarija je oporučno 1558. ostavio imetak svojim kćerima Margariti i Angelini. Zanimljivo je da su obje bile udane za ravske plemiće: Margarita za Petra Alegrisa (Veselinića), a Angelina za Mateja Dominisa. I Petar je imao dvije kćeri, Franciskinu i Margaritu, koje su ga naslijedile po njegovoj oporuci iz 1570. Franciskina je u prvom braku bila udata za Lovru Martinisa, a u drugom za Petra Pasinija. Njezina sestra Margarita bila je u braku sa Šimunom Martinisom. Tako je, dakle, ravski veleposjed Čmelića u drugoj polovici 16. st. prešao ženskom linijom u ruke obitelji Alegrisa (Veselinić), Dominis, Martinis i Pasini. U prvoj polovici 18. st. nasljedstvo obitelji Martinis, opet preko ženskog poroda, prelazi na braću Smirić.

Prezime Čmelić održalo se na Ravi do danas zahvaljujući Ivanu Hrihi, koji se priženio u Čmeliće i upotrebljava na početku prezime Hriha detto Čmelić, a kasnije njegovi potomci postupno postaju samo Čmelići. Ivo Hriha reč. Čmelić umro je u 75. godini života 1751. Njegov se sin služio istim prezimenom kao otac: Mati Hriha detto Čmelić.

De Legriš (Alegrisa, Veselinić, Frančeskovi)

Pripadnici obitelji De Legriš vjerojatno nisu imali prebivalište u Ravi, jer se javljaju samo kao kumovi. Nije zabilježeno ni jedno rođenje u ovoj obitelji, nije bilo upisano ni jedno vjenčanje ili smrt. Samo se jednom javljaju i u knjizi duša.⁷³

Pasini, Pažini ili Pažinić

Pero Pažinić zabilježen je kao kum na krštenju 16. 10. 1623., a Mande Pera Pažinića kao kuma 1625. i 1628. Jednako kao Veselinići, na Ravi nisu imali prebivalište već samo posjede.

Radinić

Prezime Radinić prvi se put spominje u ugovoru iz 1502.⁷⁴ Od tada se Radini u maticama javljaju kao kumovi (npr. kum Ivan Petar Radinića iz Žmana 1617.). Od 1. 2. 1786. prezime se počinje pisati kao Radin. Te godine Anton Radin, sin Bartula Radina (ne piše odakle je, vjerojatno mu je prebivalište bilo na Ravi jer bi u protivnom svećenik zabilježio taj podatak), vjenčao se Ivanicom, kćeri Josipa Mavrova. Njegov otac Bartul Radin bio je primljen u skulu (bratovštinu) sv. Roka 1765. a umro je na Ravi 1789. u dobi od 88 godina. Kata, kći Antona Radina, od ovoga mista vjenčala se 10. 12. 1811. s Antonom Blasula Hromina. Nakon toga i ostalim članovima obitelji u maticama se navodi da su iz Rave, odnosno da imaju prebivalište u Ravi.⁷⁵

Sumnja

Prezime Sumna/Sumnja ne javlja se na popisu stanovnika 1608. Moguće je da se radi o nadimku vezanom za jedno od tadašnjih ravske prezimena. Nema podataka da su vjenčanjem dobivali neko drugo prezime jer je kroz cijelo razdoblje uvijek bila samo jedna obitelj. Ona se nije raširila na više ogranaka pa nije bilo potrebno radi prepoznavanja dodavati nadimke kao kod obitelji s brojnijim potomcima (Stipanić, Šimićin, Hriha i dr.). Obitelj se javlja do sredine 19. stoljeća, posljednji put u matrikuli sv. Roka.⁷⁶

Šuperko/Superko

U matici rođenih od 1625. zabilježeno je da su Matija Superkov i Mande Fatevića dobili sina Antona. Jedino oni s tim prezimenom dobivaju djecu i jedino je njihova obitelj upisana u knjige duša. Nakon toga ta se obitelj pojavljuje u maticama do 1817. Iste godine, 1817., u skulu sv. Roka primljen je Mate Superkov, a 1841. Filipa Superkova. To su zadnji spomeni ovog prezimena. Krajem 19. st. ne spominje se prezime Šuperko, a i danas na Ravi nema ni jedne prijavljene osobe s tim prezimenom. Prezime je potvrđeno u suvremenoj ravskoj toponimiji (Malo Šrpokovo).

⁷³ NAZ, Ventarij od duš, Rava, 1657.-1809.

⁷⁴ GUNJAČA, ..., 277: 1502 na 26. gennaro, per Iuan Radinich da Sman, acquisto del Matul Terchinich da Rava, di gognali ¼ di terreno con 11 oliveri posto a Rava in loco detto Horti, per L. 12, soldi 8 de piccoli.

⁷⁵ DAZd, MR: 21. 6. 1825. – 6. 9. 1850.; 1850.-1868.; 1868.-1889.

⁷⁶ NAZ, Matrikula sv. Roka, Rava.

Fatević

Prezime Fatović zabilježeno je 1608. u *Valle di san Steffano*, odnosno Luci na Dugom otoku. To je prezime na Ravu vjerojatno došlo nakon što se netko priženio ili doselio iz Luke. Fatevići se spominju u ravskoj matici umrlih 1615., kada *priminu Ivan sin Matia Fatevića i Katarine Belaeve*. Godine 1638. na Ravi se spominje Luka Fatević.⁷⁷ U knjizi duša ista je obitelj Fatević upisana jednu godinu kao Frlić, a drugu kao Fatević. Nakon toga u maticama se više ne spominju.⁷⁸

PREZIMENA KOJA SE JAVLJAJU NAKON 1608.

Pojedina prezimena na otoku Ravi javljaju se nakon popisa stanovništva iz 1608. Dio tih prezimena zacijelo je vezan uz starije ravске obitelji koje su iz različitih razloga preoblikovale starije prezime u novo, a dio prezimena odnosi se na novopridošle ravске stanovnike.

Čičin/Čičić

Godine 1642. krštena je kći Matije Čičića. Vjerojatno se radi o nadimku jednog od češćih ravskih prezimena. Na žalost, u samom upisu rođenja nedostaje ime djeteta te ime i djevojačko prezime majke, pa nije moguće povezati prezime Čičić s nekim drugim prezimenom.⁷⁹ Čičini/Čičići se javljaju u svim evidencijama sve do sredine 19. stoljeća.

Božin

Prezime Božin prvi se put u maticama javlja 30. 1. 1782. Tada se udaje Stoše, kći Mihovila Božina.⁸⁰ Nakon toga obitelj Božin stalno se javlja u maticama i ostalim evidencijama, sve do danas. Budući da nisu pronađene sve matice za razdoblje od sredine 17. stoljeća do sredine 18. stoljeća, nije moguće zaključiti pojavljuje li se to prezime ranije i od čijeg je imena nastalo.

Paganini

Prezime Paganini vezano je uz obitelj ravskih veleposjednika.⁸¹ V. Cvitanović navodi da se na-

ziv Paganini upotrebljavao za veleposjednika, a otud nije jasno radi li se onda o prezimenu ili nadimku. Prvi se put javlja u matici umrlih 1737. Tada je, naime, u dobi od 40 godina umrla Mare Paganina.⁸² Budući da nema matica ovog razdoblja, nije poznato pojavljuju li se i ranije te odakle su došli. Kao vlasnici zemlje na Ravi Paganini se spominju u dokumentaciji katastarske općine Rava tijekom 19. st.

Markov

Prezime Markov na Ravi se prvi put javlja 15. 1. 1789. Taj dan zabilježeno je rođenje Ivana, sina Matija Markova i Mande. Taj bračni par imao je još djece, pa se prezime kontinuirano javlja tijekom cijelog 19. st. Budući da je jedini par istih imena vjenčan godinu dana prije rođenja prvog djeteta (Mate i Manda, vjenčani 6. 3. 1788.), pri čemu se navodi da je Mate iz Šibenika, moguće je pretpostaviti da se prezime Markov na Ravi pojavljuje najkasnije 1788.⁸³ U matici vjenčanih supruzi Mandi zapisano je prezime Antonova, koje se u tom obliku javlja prvi i zadnji put.

Hromin/Hromić

Prezime Hromin, odnosno Hromić, prvi je put zabilježeno 18. 10. 1767. Tada se krstila *Justina, hći Šime Hromina i Luce*.⁸⁴ Nakon toga prezime se na otoku zadržalo sve do danas. Nije moguće procijeniti je li prezime nastalo od nadimka ili je nositelj tog prezimena doselio u Ravu jer se javlja neposredno nakon razdoblja za koje nisu pronađene matične knjige.

Maćin

Prezime Maćin ne pojavljuje se na popisu 1608., ali već 15. 2. 1615. u matici rođenih zabilježeno je krštenje Petra, sina Ivana Maćina i Dobre Grgureve. Na jednom mjestu u istoj matici pojavljuje se prezime Marčin.⁸⁵ Godine 1657. u Ventariju od duš zabilježeni su Ele Maćića (ili Maćina) te djeca Šimun Maćić i Kate Maćića (koja su ispovijedana, ali ne i pričešćena).⁸⁶ Verziju prezimena *Maćić* upotrebljavao je samo

⁷⁷ NAZ, MU 8. 10. 1613. – 8. 9. 1648.

⁷⁸ NAZ, Ventarij od duš, Rava, 1657.-1809.

⁷⁹ NAZ, MR 10. 1. 1615. – 15. 11. 1648.

⁸⁰ NAZ, MV 1763-1828.

⁸¹ CVITANOVIĆ, 1962., 206-209, Transliteracije iz kopije Libra od kvaterna.

⁸² NAZ, MU 1736.-1830.

⁸³ NAZ, MV 1763.-1828.

⁸⁴ NAZ, MR 1763.-1828.

⁸⁵ NAZ, MR 10. 1. 1615. – 15. 11. 1648.

⁸⁶ NAZ, Ventarij od duš, Rava, 1657.-1809.

svećenik koji je pisao početak *Ventarija od duš*, s tim da je na nekim mjestima iste članove obitelji upisivao i kao Maćin. Prezime se u maticama javlja do kraja 19. stoljeća. Danas je *Maćin dvor* u Ravi vezan uz prezime Božin.

Žmirić

Početakom 18. st. s obitelji Martinis imanje je prešlo ženidbom u obitelj Smirić.⁸⁷ Ta činjenica ne može se provjeriti u ravnim maticama jer knjige za to razdoblje nisu pronađene. Obitelj se Martinis ni jednom nije javila u kodeksima koji su sačuvani. Inače, Žmirići se javljaju, poput Pažinija i Legriša, kao kumovi. Primjerice, spominju se kuma Antona Žmirića iz Zadra 12. 7. 1764., kuma šijora Margarita Žmirića iz Zadra 1781. te šior Šimeto Žmirić iz Zadra, koji je bio kum 1798.⁸⁸ Prema dostupnim maticama, samo je jedan Žmirić umro i pokopan na Ravi. Zabilježeno je, naime, da je na Ravi 1765. u dobi od 80 godina umro i pokopan Dume Žmirić.⁸⁹

PREZIMENA NOVOPRIDOŠLIH RAVSKIH STANOVNIKA

U maticama, i to unutar razmatranog razdoblja do kraja 19. st., zabilježena su i druga prezimena, koja su uglavnom vezana uz novopridošle ravske stanovnike. Oni su na Ravu uglavnom dolazili ženidbom, a preko supruga postajali su baštinici posjeda pa su se velikim dijelom zadržali sve do danas.

Među tim prezimenima valja istaknuti prezime Škifić. Prezime se pojavljuje u madrikuli škole sv. Roka 1863., kada su postali novi članovi Mate Schifich od Sali, 1863. Ive Schifich od Selina, 1851. Mate Schifich od Selina, Mate i Marko Škifić 1890., Martin Škifić župnik od Savra 1824.⁹⁰ U tabličnoj matici rođenih⁹¹ zabilježeni su Marko Škifić Mandić iz Selina (otac mu je Ivan Škifić, a majka Maria Pešušić – dakle, majka mu je s Rave) i Antona Margetića iz Božave, kojima piše prebivalište Rava, a koji su nakon vjenčanja (a vjenčali su se u Božavi 8. 6. 1873.) došli živjeti u Ravu. Njima su se na Ravi rađala djeca, prvi među njima sin Marko dana 24. 4. 1874., a zatim kći Anastasia 1876. i dr. Potomci ove obitelji pojavljuju se u knjizi duša na kraju 19. stoljeća.

Na Ravi je postojala još jedna obitelj Škifić. Šime, sin Mate Škifića iz Selina, vjenčao se s Martom Čmelić s Rave i na Ravi su dobili sina Antonia 30. 12. 1887. Šime Škifić (Matin sin) pojavljuje se 1890. u madrikuli škole sv. Roka, međutim, u popisu duša ne pojavljuje se.

U 19. stoljeću privremeno se u evidencijama pojavljuje i prezime Kapor, odnosno kao obitelj je zabilježena samo u starijoj knjizi duša s početka 19. st. Naime, Antonio Kapor, sin Antonia Kapora iz Zverinca, vjenčao se 1803. s Martom Bobić, ostao je na Ravi i tu su mu rođena djeca. Umro je 26. 8. 1842. na Ravi. U rubrici *roditelji* zapsan mu je samo otac kao Antonio Capur, a za prebivalište mu je upisana Rava. Postojala je još jedna obitelj Kapor koja se vjerojatno počela služiti prezimenom Mihovilov. Naime, Josip Kapor iz *Zverinza* se prvi put spominje kao kum na vjenčanju dana 18. 12. 1817. Bio je vjenčan s Antonom Mihovilovom te su dana 31. 8. 1810. krstili kćer Mariju. Supruga Antona Kapova rečena Mihovilova primljena je u školu sv. Roka 11. 10. 1821. godine. Josip Kapor/Kapov ili Mihovilov se više nigdje ne spominje u evidencijama. Vjerojatno je umro jer je u ranijoj knjizi duša, onaj s početka 19. st., nositelj obitelji bio njegov sin Roko Mihovilov od Josipa.

U najnovijim maticama za mjesto Ravu koje se čuvaju u Velom Ižu (Ured državne uprave u Zadarskoj županiji, Služba za opću upravu, Matični ured Zadar, Matično područje Veli Iž) zabilježena su sljedeća prezimena: Hromić, Mihovilović, Čmelić, Tomasov, Bobić, Božin, Škifić, Mihovilov(ić), Šatalić, Pešušić, Radin, Stipanić, Burin, Mavar, Šimičić, Simičić, Fatičić, Faričić, a i nove kombinacije poput Frančišković-Šatalić, Marčina-Piljuh i dr.⁹²

Na temelju uvida u Uredu državne uprave u Zadarskoj županiji, Službi za opću upravu, Pododsjeku za udruge građana i popis birača, obavljenog u Zadru 2008. na Ravi su utvrđena sljedeća prezimena: Bobić, Božin, Burin, Čmelić, Faričić, Fatičić, Hromić, Mavar, Mihovilović, Pešušić, Radin, Šimičić, Stipanić, Šatalić, Škifić, Švorinić, Tomasov, a zatim cijeli niz novih prezimena koje su nastala udajom Ravki čija su djevojačka prezimena Škifić, Burin, Bobić, Šimičić

⁸⁷ Usp. JURAN, poglavlje u ovoj knjizi.

⁸⁸ NAZ, MR 1763.-1828.

⁸⁹ NAZ, MU 1736.-1830.

⁹⁰ NAZ, Madrikula sv. Roka, Rava.

⁹¹ DAZd, MR: 21. 6. 1825. – 6.9.1850.; 1850.-1868.; 1868.-1889.

⁹² MR 19. 2. 1900. – danas, MR 1929.-1946. – danas.

i dr. Prema podacima iz *Telefonskog imenika* Hrvatskih telekomunikacija, na Ravi ima i novih doseljenika, od kojih su neki uz Ravu vezani samo posjedovanjem kuće za odmor pa ne ulaze u korpus rezidencijalnog stanovništva. Budući da Ravu obilježavaju izraziti procesi depopulacije (usp. Graovac, poglavlje u ovoj knjizi; Božin, poglavlje u ovoj knjizi), na taj otok pojedine osobe dolaze samo povremeno ili vikendom ili za vrijeme godišnjeg odmora. Oni na Ravi, dakle, nemaju prijavljeno prebivalište, pa njihova prezimena, ukoliko se razlikuju od domicilnih, *de iure* ne ulaze u korpus ravskih prezimena.

ZAKLJUČAK

Na temelju matičnih knjiga, koje su do 1800. pisane isključivo kurzivnom glagoljicom, a zatim latinicom, moguće je rekonstruirati razvoj stanovništva otoka Rave. S obzirom na činjenicu da matične knjige nisu sačuvane u kronološkom kontinuitetu nije uvijek moguće sa sigurnošću donositi relevantne zaključke o demografskom razvitku te razvoju ravskih prezimena.

Prezimana u razdoblju od 16. st. do najnovijeg doba, kao i u svim ostalim hrvatskim krajevima, i na Ravi poprimaju različite varijacije. Dodavanje patronimika ili matronimika ili nadimaka (koji kasnije postaju prezimana) uglavnom nastaju hotimice radi lakše identifikacije kad se radi o obiteljima s većim brojem članova. U Ravi su u prošlosti to najčešće bile obitelji Stipanić, Hriha i Šimičić, a danas se nadimcima dodatno diferenciraju osobito nositelji prezimena Šatalić. Dakle, povećanjem broja obitelji, odnosno pora-

stom stanovništva dolazi do potrebe razlikovanja obitelji (pojavljuju se osobe s istim imenom i prezimenom) kao što je bio slučaj sa trojicom Lovre Hrihina iz obitelji Hriha, tako da su se automatski pojavila tri nova prezimena Bobić (Bobić je još od 1603. egzistirao, ali samo kao nadimak, a u ovom razdoblju došlo je do potrebe da se pojavi kao prezime), Burin i Tomasov. Uz ta hotimična nastajanja novih prezimena javljaju se i nehotične pogreške u samim prezimenima koje su nastale u većini slučajeva nakon uvođenja latinice u matične knjige i zbog nesnalaženja svećenika u novom načinu pisanja, odnosno zbog kasnije nemarnosti i svećenika i matičara, a i samih ljudi na koje se upisi odnose.

Jedan mali dio prezimena je evidentiran kao doseljen uglavnom iz okolnih mjesta (npr. Radin, Fatević, Škifić). Rava je bila povezana prijateljskim i rodbinskim odnosima s ostalim mjestima iz okolice, a i samim gradom. Na to ukazuju podatci u maticama vjenčanih gdje se prilikom vjenčanja zapisivalo da je dana dozvola za sklapanje braka zbog rodbinskih veza s osobama sa susjednog otoka, a i kao kumovi se navode cijeli niz osoba uglavnom s Iža i Dugog otoka, zatim iz Zadra, mjesta Kali (otok Ugljan), čak i s Malog Lošinja.

U 19. stoljeću došlo je desetak osoba kao nahočad u obitelji na Ravi i one su uglavnom uzimale prezimena obitelji u koje su se doselile ili su uzimale vjenčanjem prezime bračnog druga. Tako je većina od tih prezimena, koja bi inače izumrla, nastavila egzistirati. Međutim, od svih prezimena nahočadi do danas su ostala prezimena Faričić i Fatičić.

IZVORI

Državni arhiv u Zadru (DAZd)

Glagoljska matica rođenih, Kali, 1683.-1825.

Glagoljska matica umrlih, Kali, 1693.-1753.

Glagoljska matica umrlih, Sutomišćica, 1768.-1824.

Glagoljska matica vjenčanih, Kali, 1623-1711;

Izvešća otočkih župnika o potrebama za hranom svake pojedine obitelji, Spisi prvostupanijskog suda, kutija 19, br.1885/2.

Matica rođenih, Kali, 1824.-1890.

Matica rođenih, Rava, 1850.-1868.

Matica rođenih, Rava, 1868.-1889.

Matica rođenih, Rava, 21. 06. 1825. - 6. 09. 1850.

Matica umrlih, Kali, 1838.-1890.

Matica vjenčanih, Kali, 1825.-1890.

Matica vjenčanih, Pakoštane 1825.-1857.

Matica umrlih, Pakoštane 1825.-1831.

Nadbiskupski arhiv, Zadar (NAZ)

Glagoljska matica rođenih, Rava (MR) 10. 1. 1615. – 15. 11. 1648.
Glagoljska matica vjenčanib, Rava (MV) 12. 4. 1613. – 1635.
Glagoljska matica umrlib, Rava (MU) 8. 10. 1613. – 8. 9. 1648.
Glagoljska knjiga krizmanib, Rava (KK) 29. 6. 1618. – 10. 5. 1635.
Ventarij od duš, Rava 1657.-1809.
Godar (knjiga godova) Rava
Glagoljska matica umrlib, Rava (MU) 1736.-1830.
Glagoljska matica vjenčanib, Rava (MV) 1779.-1828.
Glagoljska matica rođenih, Rava (MR) 1763.-1828.
Matica umrlib Rava 1825.-1847.
Matice vjenčanib Rava 1825.-1859.; 1859.-1900.
Knjiga duša Rava br. 1, 19. stoljeće
Knjiga duša Rava br. 2, 19. stoljeće

Nadbiskupski arhiv, Zadar (NAZ)

Vizitacije zadarske nadbiskupije, kutija 2.

Ured državne uprave u Zadarskoj županiji, Ispostava Benkovac, Matični ured

Državne matice mjesta Medviđa, od 1891 do danas
Državne matice mjesta Nadin, od 1906. do danas
Državne matice mjesta Ceranje, od 1897. do danas
Matica rođenih, Benkovac, 1884.-1946.

Ured državne uprave u Zadarskoj županiji, Služba za opću upravu, Matični ured Zadar, Matično područje Veli Iž

Matica rođenih, Rava, 1929.-1946. do danas
Matice vjenčanib, Rava, 19. 02. 1900. do danas

LITERATURA

- CVITANOVIĆ, V. (1960.): *Prilog poznavanju kulturne povijesti na zadarskim otocima (Glagoljaši od XV. stoljeća do danas)*, Radovi Instituta za povijesne znanosti JAZU u Zadru, Sv. VI-VII, Zagreb, 201-235.
- CVITANOVIĆ, V. (1962.): *Zadudžbine – „Laši“ na otocima zadarskog arhipelaga*, Radovi instituta JAZU, br. 9, Zadar, 191-218.
- GUNJAČA, S. (1949.): *Repertorium Actuum domini Antonii de Zandonatis olim publici et iurati notarii Iadre* (Prinos hrvatskoj prošlosti Zadra i okolice), Starine, knj. 42, Zagreb, 161-347.
- JELIĆ, R. (1963.): *Zadarsko nahodište*, Radovi Instituta JAZU u Zadru, br. 10, Zadar, 213-289.
- JELIĆ, R. (1974.): *Stanovništvo zadarskih otoka 1608. godine*, Zbornik Zadarsko otočje, Narodni muzej, Zadar, 147-205.
- JELIĆ, R. (1997.): *Stanovnici Dugog otoka u crkvenim maticama Zadra od 1569. do 1706. godine*, Zbornik Dugi otok, Matica hrvatska Zadar, Zadar, 221-247.
- VLAČIĆ, Lj. N. (1909.): *Austrijsko bračno (ženidbeno i udadbeno) pravo*, Ručna knjiga za parohijsko sveštenstvo sviju zakonom priznatih religija ili vjerskih zadruga, Hrvatska štamparija Trumbić i drug, Split.
- Zakon o državnim maticama Republike Hrvatske*, Narodne novine RH, br. 107/1993.
- Zakon o ličnim imenima Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca*, Službeni glasnik, br. XII/1929.
- Zakon o osobnom imenu*, Narodne novine RH, br. 69/92.